

HÖGSKOLAN
DALARNA

Uppsats

Corona, Guds straff eller ren naturvetenskap?

145 gymnasieungdomars oro, stöd och religiösa förklaringar till pandemin som orsakats av covid-19

Författare: Emilia Tsumakova

Handledare: Jonas Bromander

Examinator: Tomas Axelson

Ämne/huvudområde: Religionsvetenskap

Kurskod: GRK2CD

Kursnamn: Religionsvetenskap III med didaktisk inriktning för gymnasieskolan

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 2020-06-05

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Spridningen av covid-19 ställer människor i världen inför en samhällskris. Utifrån religionspsykologiska teorier om att människor i kris kan ta stöd i religiositet, så undrar denna undersökning om religionens plats i pågående samhällskris. Syftet med undersökningen är att undersöka närvaron av religion i några gymnasieungdomars möte med världspandemin som orsakats till följd av covid-19. En kvantitativ metod har använts genom en webbenkät. 145 gymnasieungdomar från 8 olika regioner i Sverige har deltagit i undersökningen. Svaren har analyserat i en klusteranalys. Resultatet visar att de ungdomar som positionerats som religiösa tenderar att fundera oftare på områden som kan påverkas av coronaviruset. Samtidigt visar resultatet en hög orosnivå bland samtliga deltagare, endast 8% har svarat att de inte alls känner sig oroliga. Ett svarsmönster skiljer hur ungdomar i olika religiösa positioner har svarat i tre av sju olika förklaringar till coronas närvaro. De flesta ungdomar har svarat att corona i första hand kan förklaras genom naturvetenskapliga teorier, samtidigt som 47% av ungdomarna är öppna till en förklaring utanför det naturvetenskapliga området. Undersökningen visar svarsskillnader kring hur ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem svarat kring religiöst agerande under pandemin, medan inga skillnader funnits mellan ungdomarnas svar vid frågor som rör rekommendationer från myndigheter eller omtänksamhet.

Undersökningens slutsats är att religion och orosgrader kring coronaviruset inte uppvisar någon korrelation till varandra men att religion tycks spela en betydande roll under coronapandemin för en minoritet av religiösa ungdomar som deltagit i undersökningen genom förklaringar till coronas närvaro, stödsamtal och vikten av religiös praxis.

Nyckelord:

Religion, Ung, Covid-19, Corona, Oro, Existentiella frågor

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Frågeställningar	4
2. Metod och material.....	5
2.1 Insamlat forskningsmaterial.....	5
2.2 Undersökningsmetod.....	5
2.2.1 Urval.....	6
2.2.2 Mätperioden.....	7
2.2.3 Enkätutdelning och inkomna svar.....	7
2.3 Bortfallsanalys.....	9
2.4 Forskningsetiska överväganden.....	10
2.5 Analysmetod och nyckelbegrepp i uppsatsen.....	11
2.5.1 Kluster om religiös positionering och religiösa hem.....	11
3. Tidigare forskning.....	13
4. Undersökningen.....	17
4.1 Ungdomarnas olika religiösa positioner.....	17
4.2 Ungdomarnas oro kring coronaviruset.....	20
4.3 Ungdomarnas svar till förklaringar om coronas närvaro.....	25
4.4 Socialisationsprocessens betydelse för synen på olika ageranden.....	28
4.4.1 Ungdomarnas olika grader av religiösa hem.....	28
4.4.2 Socialisationsprocessens betydelse för religiöst agerande.....	29
4.4.3 Socialisationsprocessens betydelse för kontakt vid samtalsstöd.....	32
5. Diskussion.....	34
5.1 Metoddiskussion.....	34
5.2 Resultatdiskussion.....	36
6. Sammanfattning.....	40
Referenser.....	42
Bilaga 1 Brev till religionslärare.....	44
Bilaga 2 Informationsbrev.....	45
Bilaga 3 Påminnelsebrev till religionslärare.....	46
Bilaga 4 Enkätfrågorna.....	47

1. Inledning

Under utformandet av denna uppsats är världen i kris. Det talas om att världen inte har mött en samhällskris på denna nivå sedan andra världskriget. På alla kontinenter pågår det olika grader av restriktioner som befolkningen måste anpassa sig till, restriktioner som är skapade till följd av covid-19. I december 2019 blev det första sjukdomsfallet känt i Kina och några månader efter började sjukdomsfall sprida sig i Europa och resten av världen. Över miljoner människor har smittats och flera hundratusen har avlidit. Flera länder har stängt ner i så kallade ”lockdowns” och i Sverige finns det strikta rekommendationer kring social distansering. Företag drabbas hårt ekonomiskt, människor varslas från sina arbeten och de flesta gymnasieskolor har stängt sina lokaler till förmån för distansundervisning. Media rapporterar dels om gymnasieungdomar som känner en stor oro kring corona och dels om upproriska ungdomar som trotsar rekommendationerna och hostar på äldre.¹ Hur oroliga känner sig ungdomarna egentligen kring coronapandemin och till vad, vem eller vilka vänder sig ungdomarna vid behov av stödsamtal? Religionspsykologiska teorier menar att människor i en krissituation kan ta stöd genom religiositet för krishantering.² Vi befinner oss nu i en samhällskris, kan religiositet vara ett stöd för ungdomarna? Kan religion vägleda ungdomarna i hur de ska uppföra sig under pandemin eller kanske förklara hela situationen som vi befinner oss i?

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att undersöka närvaron av religion i några gymnasieungdomars möte med världspandemin som orsakats till följd av covid-19.

1.2 Frågeställningar

Utifrån syftet avser undersökningen att svara på följande tre frågeställningar:

- Upplever ungdomar med olika religiösa positioner olika grader av oro kring coronaviruset?
- Finns det några skillnader i hur ungdomar med olika religiösa positioner uttrycker sig gällande olika förklaringar kring coronas närvaro?
- Finns det några skillnader i vad ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem anser kring olika ageranden under pandemin?

¹ Sveriges Radio, ”Eslöv kommun: Ungdomar har medvetet hostat på äldre” publicerad 2020-03-30 www.sverigesradio.se (hämtat 2020-05-27)., Söderlund, Frida ”Unga om rädslan för corona: `Min kropp skälver av ångest`” Artikel i *Aftonbladet*, publicerad 2020-04-07 www.aftonbladet.se (hämtad 2020-04-07)

² Geels & Wikström 2012, s. 363.

2. Metod och material

2.1 Insamlat forskningsmaterial

Tidigare forskning har sökts genom databasen Libris och via Högskolan Dalarnas bibliotek Summon. Sökord som använts är: ung, religion, oro, kris, corona och covid-19.

2.2 Undersökningsmetod

En kvantitativ undersökningsmetod i form av att dela ut en enkät digitalt har valts för att få övergripande data som är jämförbar med tidigare studie. En kvalitativ studie i form av intervjuer kunde lika väl passa för studiens syfte men har avfärdats med tanke på rådande rekommendationer om social distansering (online- eller telefonintervjuer kunde vara ett alternativ, men kändes svårt att få kontakt med skolungdomar denna väg då skolorna är stängda) samt med tanke på avvägningar kring forskningsetiska ställningstaganden.³ Enkäten utformades via Google formulär.

Frågorna i enkäten bestod av olika teman. Först fick ungdomarna svara på några bakgrundsvariabler och därefter frågor kring oro. Undersökningen har inspirerats av amerikanska religionspsykologen Kenneth I. Pargaments teori om religion och coping genom att fråga kring orosområden som visar signifikans till orosgraden.⁴ Pargament olika orienteringssystem kring religions roll i coping har även varit inspirationskälla till frågor om andlighet, bön och ett större meningssökande.⁵ Dessa områden överensstämmer med undersökningens strävan att inkludera både områden som närmar sig en funktionell och en substantiell definition av religion.⁶ Substantiell genom att ställa frågor kring bön och ritualer samt funktionell genom frågor kring *en större mening* eller *utveckla inre andlighet*. För att kartlägga ungdomarnas syn på sin egen religiositet har en fråga direkt hämtats från Maria Klingenberg och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade och neutrala?* Frågan är vidareutvecklad från den föregående studien *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskers liv* av Jonas Bromander och Mia Lövheim (red.). Även enkätfrågan om kontakt vid orosamtal är direkt hämtad från dessa två ovannämnda studier.⁷ Orosamtalsfrågan har dock kompletterats med två ytterligare svarsalternativ: ”en andlig kraft” för att kunna fånga upp religiösa samtal i alternativ till ”Gud” och ”annat” för att kunna samla svar som är tänkt utanför boxen. Det är möjligt att någon talat med sin katt eller något väsen som inte klassas som andlig. Enkätfrågorna som berör coronas uppkomst är

³ Se avsnittet 2.4 Forskningsetiska överväganden.

⁴ Religionspsykologen K.P menar att coping inom religion kräver viss signifikans och objekt i områden såsom ekonomi eller hälsa. Geels & Wikström 2012, s. 359–360.

⁵ Geels & Wikström 2012, s. 367.

⁶ Geels & Wikström 2012, s. 21–24.

⁷ Klingenberg & Lövheim (red.) 2019, s. 207, 212., Bromander & Lövheim 2012, s. appendix.

utvalda påstående efter vad undersökningen har hittat på olika forumsidor, poddar, bloggar och artiklar på internet.⁸

2.2.1 Urval

Undersökningen har valt att studera gymnasieungdomar eftersom de är en grupp som starkt påverkats av restriktioner genom att de tvingas studera hemifrån, missar ett traditionellt studentfirande och de ungdomar som är på väg till arbetslivet eller ska söka sitt första sommarjobb möts av en instabil arbetsmarknad. Gruppen är intressant eftersom deras vardagsliv påverkats extra mycket i förhållande till andra grupper som inte ingår i riskgrupperna. Att studera ungdomar från 16 år och uppåt underlättar dessutom vid jämförelse med tidigare studier.⁹ Undersökningen har valt att inkludera ungdomar från 8 regioner. Vid urvalets stund valdes de två mest coronadrabbade regionerna, vilket var Stockholm och Sörmland, och några bland de minst drabbade som Blekinge, Kalmar och Värmland.¹⁰ Med förhoppningen att nå fler ungdomar från religiösa familjer har region Jönköping valts, då tidigare studier visar att regionens kommuner Mullsjö och Gnosjö har större antal invånare som är frikyrkliga.¹¹ Jönköping är även den region där det första sjukdomsfallet av covid-19 diagnostiserades i Sverige.¹² Resterande utvalda kommuner, Jämtland/Härjedalen och Norrbotten, har inkluderats för att få en geografisk spridning över landet.

Region Stockholm har vissa förorter som är särskilt drabbade av covid-19,¹³ och undersökningen har skickat förfrågan till skolor både i och utanför förorterna. Förorterna ger även ett mer mångfaldigt och mer socioekonomiskt perspektiv, även om den först nämnda kategorin inte är en del av urvalskriterierna. Anledningen till att undersökningen inte har invandrargrupper som ett urval beror på några studier av Önver Cetrez som menar att nationellt ursprung som en kategori inte behöver vara särskilt utmärkande i ungdomsstudier.¹⁴ Ett socioekonomiskt perspektiv är dock

⁸ Exempel på sidor: Flashback. "Coronaviruset är en renande eld från Gud" Forumtråd skapat 2020-03-20 www.flashback.com (hämtat 2020-04-08)., Hindu Janajagruiti Samiti. News. "Coronavirus: Beginning of Crisis?" www.hindujagruiti.org (hämtat 2020-04-14)., Patheos. Willow Rose "Simple Witchery: Witchcraft In The Time Of Coronavirus" blogginlägg, publicerad 2020-03-19 www.patheos.com (hämtat 2020-04-12)., PyschCentral. John Amodeo "How the Coronavirus Helps Us Understand the Buddhist View of Our Interdependence" blogginlägg, publicerad 2020-03-19 www.psychcentral.com (hämtat 2020-04-12)., Sveriges kristna råd. Kyrkorna och corona viruset. "Bön" www.skr.org (hämtat 2020-04-12)., Sverige Radio. Poddar. Människor och tro "Coronaviruset – Guds straff eller?" publicerad 2020-03-19 www.sverigesradio.se (hämtat 2020-04-13)

⁹ Bromander & Lövheim 2012, s. 7.

¹⁰ Folkhälsomyndigheten. Smittskydd och beredskap. Utbrott. Aktuella utbrott. Covid-19. Bekräftade fall i Sverige- dagligen uppdatering. www.folkhalsomyndigheten.se (hämtad 2020-04-14) Enligt folkhälsomyndigheten var endast region Gotland mindre drabbade än de valda regionerna men på grund av att otillgängligheten av kontaktuppgifter till religionslärare online så valdes regionen bort av praktiska skäl utifrån undersökningen begränsade tidsramar. För en överblick om antal drabbade i regionerna, se kapitel 4 i denna uppsats.

¹¹ Bromander 2012, s. 44.

¹² Folkhälsomyndigheten. Nyheter och press. Nyhetsarkiv 2020 januari, "Bekräftat fall av nytt coronavirus i Sverige" www.folkhalsomyndigheten.se (hämtad 2020-05-18)

¹³ Svenson, Olivia. "Så många personer är coronasmittade – i varje stadsdel" artikel i *Aftonbladet*, publicerad 2020-04-07 www.aftonbladet.se (hämtat 2020-04-07)

¹⁴ Cetrez 2012, s. 233–235.

intressant utifrån Dörthe Vieregges studie som visar att några ungdomar från socioekonomiskt utsatt område i Hamburg använder sig av religion och coping vid viss utsatthet.¹⁵ Undersökningen har tillfrågat religionslärare som är verksamma i olika socioekonomiska områden med förhoppning att nå ungdomar från olika uppväxtmiljöer, men undersökningen har valt att inte fokusera på det socioekonomiska som någon bakgrundvariabel eftersom det inte ansetts prioriterat utifrån undersökningens syfte samt med tanke på att analysdata måste begränsas utifrån tidsramarna för undersökningen.

2.2.2 Mätperioden

Det här avsnittet ger en kort överblick kring coronasituationen i undersökningens utvalda regioner under undersökningstiden. Den 14 april 2020 arbetade undersökningen fram sitt urval kring regioner och vid den tidpunkten fanns det i Sverige totalt 11 455 bekräftade sjukdomsfall, 915 intensivvårdade och 1033 avlidna i covid-19. Siffrorna ökade under de 17 fortskridna dagarna, då enkätundersökningen stängde den 1 maj, till 21 520 sjukdomsfall, 1 515 intensivvårdade och 2 653 avlidna människor.¹⁶ I tabell 1 kan vi se hur samtliga sjukdomsfall i regionerna ökat kraftigt. I Jämtland/Härjedalen, Jönköping, Kalmar och Värmland har antalet mer än fördubblats och endast Blekinge ligger på samma antal avlidna medan resterande ökat.

Tabell 1. Antal smittade och avlidna personer i covid-19 bland urvalsregionerna

Region:	Sjukdomsfall:		Fall per 100 000 invånare:		Avlidna:	
	2020-04-14	2020-05-01	2020-04-14	2020-05-01	2020-04-14	2020-05-01
Blekinge	42	73	26,3	45,7	2	2
Jämtland/Härjedalen	137	331	104,7	253	0	11
Jönköping	355	789	97,6	217	33	69
Kalmar	79	172	32,2	70,1	5	12
Norrbottnen	157	260	62,8	104	9	33
Stockholm	4 806	8 205	202,2	345,2	616	1 417
Sörmland	694	1 222	233,2	410,7	91	171
Värmland	82	184	29	65,2	1	10

Källa: Folkhälsomyndigheten¹⁷

2.2.3 Enkätutdelning och inkomna svar

För att nå gymnasieungdomarna har undersökningen skickat en förfrågan om enkätutdelning till religionslärare via e-post. Den 20 april tillfrågades 108 religionslärare från totalt 50 skolor att dela ut enkäten.¹⁸ Som det går att utläsa i tabell 2 är antalet förfrågade lärare rätt olika fördelade mellan regionerna. Undersökningen har inte

¹⁵ Vieregge 2016, s. 142–143, 148.

¹⁶ Folkhälsomyndigheten. Smittskydd och beredskap. Utbrott. Aktuella utbrott. Covid-19. Bekräftade fall i Sverige- dagligen uppdatering. www.folkhalsomyndigheten.se (hämtad 2020-04-14 och 2020-05-01).

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Brevet om förfrågan samt tillhörande informationsbrev finns som bilaga 1 och 2.

strävat efter att nå ett lika antal skolor eller ungdomar från varje region utan tillgängligheten av e-postadresser online till religionslärare har fått styra antal förfrågade lärare och skolor. Den 28 april, ungefär en vecka efter att enkäten skickades ut, fick religionslärarna en påminnelse om att enkäten fortfarande gick att besvara.¹⁹ Enkäten var öppen att besvara från den 20 april till den 1 maj 2020.

Tabell 2. Antal tillfrågade lärare och skolor samt inkomna enkätsvar från ungdomarna

Region:	Lärare:	Skolor:	Enkätsvar:
Blekinge	5	3	9
Jämtland/Härjedalen	3	3	0
Jönköping	16	9	22
Kalmar	19	6	15
Norrbottn	10	6	17
Stockholm	40	16	25
Sörmland	9	4	4
Värmland	6	3	47
Annan region	0	0	6

145 ungdomar har svarat på enkäten. Svaren är fördelade från minst 7 olika regioner men en tredje del av svaren kommer från Värmland. Tillsammans med Blekinge och Kalmar utgör de regionerna som valts som mindre drabbad av coronaviruset för totalt 49% av svaren. Från de högst drabbade regionerna Stockholm och Sörmland har svar motsvarande 20% av totalt svarande inkommit. Det har inte inkommit några svar från region Jämtland/Härjedalen. 12% av svaren kommer från Norrbotten och 15% från Jönköping. Resterande 4% har angett att de bor i en annan region än svarsalternativen. Av de svarande är totalt 36% män och 64% kvinnor. De allra flesta ungdomar som har svarat är mellan 16–19 år, endast 4% är 20 år eller äldre.

Från mailkontakt vet undersökningen att en lärare från region Värmland publicerade information om enkäten till alla elever på skolan. Mailkontakt med ytterligare två lärare, från andra regioner, visar att lärarna gjorde enkäten tillgänglig till vardera gymnasieklassen i samhällsklassvetenskapligt program. Informationen från lärarna visar att enkäten blivit tillgänglig för väldigt varierat antal elever, vilket kan förklara Värmlands större representation samt en del bortfall som jag kommer återkomma till i nästa kapitel.

¹⁹ Påminnelsen finns som bilaga 3.

2.3 Bortfallsanalys

Ett sätt att bedöma bortfallet är att lyfta praktiska omständigheter som kan ha bidragit till en lägre svarsfrekvens.²⁰ Via e-postsvar från lärarna har några omständigheter noterats. En lärare har svarat att enkäten inte kunde delas ut till eleverna eftersom tiden sammanstrålade med en praktikperiod, en annan har meddelat att omständigheterna med distansundervisning förhindrat utdelningen av enkäten och en tredje har skrivit att tekniken strulade under en av skolans online-lektioner där enkäten var tänkt att nämnas. Undersökningen har också fått tillbaka autosvar om att vissa adresser till lärarna inte längre existerar samt information om någon som var på ledighet. E-post från lärare indikerar att enkäten i några fall har lagts ut på någon digital plattform som eleverna har och inte delats ut under lektionstid, detta kan tänkas påverka svarsfrekvensen. Utöver de nämnda orsakerna som undersökningen vet via kontakt med lärarna kan det tänkas att ett bortfall kan ha orsakats i att religionslärare inte fann förfrågan om utdelning eller informationsbrevet tillräckligt inspirerande. Denna förklaring kan även tänkas gälla ungdomarna som mötte informationen samt det faktum att det ligger ett extra stort ansvar på gymnasieungdomarna denna vår då de flesta studerar hemma på distans när skolorna stängt ner sina lokaler.

I enkätstudier kan man räkna med ett något högre bortfall än vid studier som genomförs via intervjuer. Svarsfrekvensen vid enkäter är runt 50–75% och det finns studier som visar att enkäter som skickats vid e-post har en lägre svarsfrekvens än enkäter som skickas via brev.²¹ Det kan därmed tänkas att svarsfrekvensen påverkats något negativt av metoden kring att kontakta lärare via e-post. En procentsats kring svarsfrekvensen i denna studie har inte varit möjlig att räkna ut, eftersom en sådan uträkning kräver kännedom om antalet som förfrågats att svara på enkäten.²² Metoden kring att dela ut enkäten via lärare har därmed medfört svårigheter i att beakta bortfallet som skett i två led, hos lärare och ungdomar. Av 108 tillfrågade lärare är det okänt hur många som skickat vidare enkäten samt hur många ungdomar som enkäten har skickats vidare till. Ytterligare ett led att nämna är det interna bortfallet. Ett internt bortfall är när ungdomarna som deltagit i enkätundersökningen lämnat vissa svarsfält tomma.²³ 146 enkätsvar registrerades men ett svar räknades som ogiltigt eftersom det var helt blankt, utan några angivna svar. Vid vissa få tillfällen har någon eller några valt att inte besvara en fråga och orsaken till detta kan endast spekuleras i eftersom det skett vid undantagsfall. Att det finns frågor som valts att inte besvara kan noteras som en kritik till frågornas utformning eller innehåll. För den läsare som är intresserad av att se vilka frågor som drabbats av ett internt bortfall så framkommer antalet besvarade ungdomar i tabellerna som redovisas i kapitel 4 *Undersökningen*.²⁴ Risken om internt bortfall är

²⁰ Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström 2013, s.97.

²¹ Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström 2013, s.96–97.

²² Larsen 2018, s. 79.

²³ Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström 2013, s.98.

²⁴ Tabeller som enbart är markerade med totalt svarantal (n=145) innehåller inget internt bortfall. Tabell 3 har internt bortfall förklarat i en fotnot eftersom det endast rör sig om två undantag och tabell 4 och 5 redovisar bortfallet löpande i tabellen.

något som funderats kring vid utformningen av enkäten och en lösning kunde ha varit att utforma enkätfrågorna som obligatoriska. En risk med obligatoriska frågor är att det kan få deltagarna negativa till enkäten.²⁵ Med hänsyn till den risken samt till ett forskningsetiskt övervägande så har obligatoriska frågor inte valts i undersökningen. Mer om forskningsetiska överväganden som varit i grund till detta beslut framförs i nästa avsnitt.

2.4 Forskningsetiska överväganden

Det är ett forskningsetiskt krav att deltagare i forskning har informerats om forskningen innan de deltar för att kunna besluta om de vill medverka eller inte.²⁶ I ett informationsbrev har syftet med undersökningen förklarats, deltagarna har tillfrågats om medverkan och informerats att de när som helst kan avbryta sitt deltagande i undersökningen. I informationsbrevet beskrivs hur undersökningsmaterialet lagras samt att enkäten i sig är konfidentiell. Brevet går att utläsa i sin helhet i bilaga 2.

Endast ungdomar som har fyllt 16 år har fått delta i undersökningen. Gymnasieungdomarna har en ålder där de uppfattas att kunna besluta om samtycke utan sin målsmans godkännande. Både lärarna och ungdomarna har meddelats att personer som är 15 eller yngre inte får delta.²⁷ Ann Quennerstedt, Deborah Harcourt och Jonathon Sargeant skriver om forskningsetik för barn och menar att det finns risker med informationsbrev som barn ska ta del av kring forskning kan vara för svårbegriplig. Författarna nämner även barn i åldern 16–18.²⁸ I strävan att undvika fallgropen kring ett svårbegripligt informationsbrev har några personer, varav den yngsta var i 20-års åldern, fått provläsa brevet och enkäten. Även om den lilla gruppens åsikter inte säger någonting om hur deltagarna i undersökningen uppfattat informationen så har undersökningen utgått från att informationen är begriplig. För att vara extra tydlig kring att enkäten är frivillig att besvara har obligatoriska frågor valts bort från enkäten. Som nämnt i bortfallsanalysen så finns det fördelar med att tillämpa obligatoriska frågor i enkäten, men till följd av hur Google Formulär visar obligatoriska frågor i enkätformuläret (röd markerat med texten ”obligatorisk”) har detta avståtts eftersom risken finns att vilseleda deltagarna. Därmed har obligatoriska frågor inte valts eftersom det felaktigt kan signalera om ett krav kring deltagande.

Anonymitet har i informationsbrevet garanterats. Detta kan utlovas i enlighet med Vetenskapsrådets föreskrifter om att deltagarna på individnivå inte kan kopplas till sina enkätsvar vid anonymitet.²⁹ Eftersom totalt 50 olika skolor finns i urvalet har jag som sammanställare inte ens kunnat utläsa i materialet vilka skolor som medverkat. Det finns en teoretisk möjlighet till att lärare som skickat ut enkäten till sina elever skulle

²⁵ Trost och Hultåker 2016, s. 144.

²⁶ CODEX. Regler och riktlinjer för forskning. Forskning som involverar människan. www.codex.vr.se (hämtat 2020-04-13)

²⁷ Se bilaga 1 och 2.

²⁸ Quennerstedt, Harcourt och Sargeant 2012, s. 82.

²⁹ Vetenskapsrådet 2017, s. 40.

kunna känna igen vilka ungdomar som svarat i enkäten om bakgrundsvariablerna redovisats i korrelation till varandra, som exempelvis att information framkommit kring hur många av respektive kön, ålder, gymnasieprogram som svarat på vardera geografiska område. Med hänsyn till utlovade anonymiteten har bakgrundvariabler därmed valts att presenteras var för sig och enbart i förhållande till de religiösa positionerna.

Vid lagring av känsliga personuppgifter, såsom information av deltagares religiösa övertygelser som kan knytas till individnivå ska forskning enligt lag genomgå en etiskprövning.³⁰ Denna undersökning har varken hanterat känsliga personuppgifter eller personuppgifter i överhuvudtaget och omfattas inte av etikprövningslagen, men däremot har religiös övertygelse till viss del undersökts. Att ämnet är en del av känsliga områden har tagit hänsyn till kring utformning av samtliga frågeställningar, som att exempelvis inte efterfråga igenkännande i specifika religioner (såsom exempelvis buddhism, kristendom eller islam) utan begränsat till ungdomarnas egen upplevelse kring ”religiös”, ”andlig”, ”sökande”, ”troende” och ”ateist”. Likaså har frågor som berör oro utformats med en viss försiktighet och undersökningen har avstått från att ställa frågor som går in djupare kring hur ungdomarna mår, eftersom fysisk och psykisk ohälsa är känsliga frågor att behandla.

2.5 Analysmetod och nyckelbegrepp i uppsatsen

Data från enkätsvaren har samlats in via Google Formulär och sedan laddats ner till ett Exceldokument. I Excel har materialet kodats med olika färger och olika grupperingar har arbetats fram.

Analysen av enkätmaterialet har utformats genom att välja ut ett antal variabler och utifrån dessa skapa kluster av svar som liknar varandra. Det finns olika modeller av klusteranalyser och denna undersökning är inspirerad av hur den tidigare nämnda studien *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* använt sig av K. Means klusteranalys för att urskilja grupperingar i det insamlade materialet.³¹

2.5.1 Kluster om religiös positionering och religiösa hem

För att gradera ungdomarnas religiositet har undersökningen valt att utgå från ungdomarnas subjektiva självbeskrivning av i vilken grad de anser att begreppen ”religiös”, ”sökande”, ”troende” och ”andlig” stämmer in på dem. Graden av dessa kategorier har sedan analyserats utifrån vilken grad ungdomarna har känt igen sig som ”ateist”. På detta sätt har undersökningen analyserat fram fyra olika grupper kring graden av religiositet. Det är dessa grupper och svar som undersökningen syftar till när nyckelbegreppet *religiös position* används i uppsatsen. Kombinationen som utgör

³⁰ Vetenskapsrådet 2017, s. 15, 30.

³¹ Klingenberg och Lövheim 2019, s. 199.

kategoriseringen är utformad till denna undersökning men samtliga variabler har använts i tidigare forskning.³²

Med tanke på att det är totalt 145 deltagande ungdomar i studien kan det ifrågasättas att klusteranalysen resulterat i hela fyra grupper. Färre grupper skulle möjligen ha synliggjort materialet mer, men det systematiska arbetet kring variablerna i analysen skulle ha krävt många undantag för att komprimera grupperna. Ett alternativt tillvägagångs hade troligen påverkat grupperingarna, exempelvis skulle en analys med annorlunda premisser kring variablerna kunnat föra resultatet i en annan riktning. Ett exempel på detta är om undersökningen valt att klassificera alla deltagare som svarat att de känner igen sig som ”ateist” i skala 2–5 till en grupp av ”Ateister” (istället för att arbeta med kluster där svarsmönster kring ateism i förhållandet till ”troende”, ”sökande”, ”religiös” och ”andlig” analyserats tillsammans). Tidigare forskning har skapat kluster utifrån svar av variablerna ”ateist”, ”troende” tillsammans med variabler som rör sig utanför självbeteckningar, som exempelvis variabler som rör kulturell religiositet.³³ Eftersom denna undersökning är betydligt mer begränsad och valt att avgränsa till att fråga om självbeteckningar, så har självbeteckningar analyserats i relation till varandra för att se poler av svarsmönster. Trots det annorlunda analysupplägget så har en grupp analyserats fram som liknar en grupp från tidigare forskning som Maria Klingenberg presenterar som svårtolkad. Klingenberg skriver:

Det verkar därför som om ingen av de tre beteckningarna som finns med i klustret (”troende”, ”ateist”, och ”ointresserad av tro, religion eller andlighet”) har förmått fånga den här gruppens förhållningssätt till religion särskilt väl ... Jag har valt att ge gruppen namnet ”Neutrala” i linje med oviljan att identifiera sig med såväl religiösa som icke-religiösa beteckningar. Sammanlagt tillhör 18 procent av respondenterna denna grupp (n=187).³⁴

Det bör noteras att denna undersökning har lånat gruppnamnet ”neutrala” från Klingenberg, eftersom svarsmönstret från en gruppering av ungdomar i denna undersökning påminner om hur Klingenberg presenterar sin grupp av ”neutrala”. I denna undersökning utgör de ”neutrala” en minoritet av deltagarna, och om undersökningen prioriterat en analys med jämstora grupperingar skulle detta påverkat en splittring av gruppen ”neutrala”.

För att analysera socialisationsprocesser har tre olika variabler undersökts: hur vida ungdomarna anser att deras hem präglas av religiösa värderingar, om någon i hemmet deltagit i en religiös sammankomst och om någon i hemmet utfört en religiös ritual eller bätt en bön. Kombinationen av dessa variabler har sedan resulterat i fyra olika kluster av religiösa hem. Du hittar mer information om grupperna kring religiös position och religiösa hem i kapitel 4 *Undersökningen*.

³² Bromander 2012, s. appendix., Klingenberg 2019, s. 35., Klingenberg och Lövheim 2019, s. 212.

³³ Klingenberg 2019, s. 40–41.

³⁴ Klingenberg 2019, s. 42.

3. Tidigare forskning

För att först få en bild av forskningsfältet kring svenskar och deras religiositet så är det relevant till denna undersökning att se hur människor låter sig betecknas. Svenskar tenderar nämligen att tala om begreppet *religiös* när de ska beskriva andra människor och använder helst andra ord för att beskriva sig själv. Detta menar David Thurffjell som är religionshistoriker och professor vid Södertörns högskola. Thurffjell skriver i sin bok *Det gudlösa folket. De postkristna svenskarna och religionen* hur religion blir något som tillfaller den andre och som författaren kallar det blir religion *annangörande*. Thurffjell skriver hur det finns en avhållsamhet kring postkristna svenskar att kalla sig för religiös och en av hans intervjupersoner valde att beskriva sig som *andlig* istället.³⁵

Flera tidigare studier har visat att det är fördelaktigt att använda flera olika begrepp och låta undersökningsspersonerna identifiera sig på en skala efter dessa. Lektor Ann af Burén genomförde en religionsstudie där hon intervjuade stockholmare med två års mellanrum. Hon lät personerna svara huruvida de kände sig som ”religiös”, ”andlig”, ”troende”, ”sökande” och ”ateist”. Resultatet visar att personerna kunde identifiera sig av flera av alternativen i olika kombinationer, även på motsägelsefullt sätt samt att svaren såg annorlunda vid första och andra intervjun.³⁶ Af Buréns resultat är intressant då de fem begreppen som intervjupersonerna fått svara kring har använts i flera studier, inklusive denna undersökning.

En av de studier som använt sig av samma begrepp som af Buréns är i Maria Klingenberg och Mia Lövheims (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Där använder sig forskarna av sex olika variabler för att hitta tre olika religiösa grupperingar bland ungdomar, och två av dessa är baserad på svaren kring ”troende” och ”ateist”.³⁷ En av grupperingarna från analysen får just namnet *Troende* och Maria Klingenberg, lektor i religionsbeteendevetenskap, redovisar hur gruppen av troende känner mest stress bland ungdomarna i studien. Studien visar nödvändigtvis inte på en korrelation mellan religiositeten och stressgraden, det finns andra samband som forskningen noterat och det är samband med engagemang i föreningslivet. Enkätsvaren visar att troende har en större delaktighet bland föreningar, och det är möjligt att ett ideellt engagemang kan vara faktorn till den ökade stressnivån.³⁸ Klingenberg pekar framförallt på att skillnaderna bland ungdomarnas stressnivå syns i en könsskillnad, där flickor tenderar att visa mer stress än pojkarna i svaren. Samtidigt är det flickor som är den dominerande gruppen bland de *Troende*, vilket Klingenberg frågar sig kan vara ett indirekt samband mellan religion och stress som diskuterar förklaringar i deprivationsteorin.³⁹ Ungdomarna som svarar i enkäten är 16–19 år och totalt 36% män

³⁵ Thurffjell 2016, s. 9, 111

³⁶ Klingenberg 2019, s. 35.

³⁷ Klingenberg 2019, s. 41–42.

³⁸ Klingenberg 2019, s. 86.

³⁹ Klingenberg 2019, s. 83–84, 89.

och 64% kvinnor har svarat, materialet viktades för att få jämn könsfördelning i resultatet.⁴⁰

Generellt visar forskning att svenska ungdomar upplever i en högre grad än tidigare generationer att de utsätts för oro och stress men inom svensk kontext finns det lite forskning som visar vilken roll religion kan spela kring dessa orosmoment.⁴¹ Religionsociologen Jonas Bromander skriver om hur ungdomar i svarat kring stress och oro i antologin *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. I enkätstudien som ligger till grund för antologin deltog 1 316 ungdomar i åldern 16–24.⁴² Av dessa ungdomar har ca 60% svarat att de känt stress över skola, studier eller arbete flera gånger i veckan eller dagligen och närmare 50 % har lika ofta känt oro eller ångest.⁴³ Samma fråga ställs till ungdomar i tidigare nämnda studien *Unga och Religion*. Maria Klingenberg skriver om hur majoriteten av ungdomarna i den studien känner stor stress och strax över 50% har svarat att de känt stress över skola, studier eller arbete minst en gång i veckan medan strax över 40% svarat att det har hänt under senaste 6 månaderna. Vid oro eller ångest har något mindre än 40% svarat att de känner de veckovis endast 11% har inte alls känt av det.⁴⁴ Dessa resultat är viktiga att lyfta till denna undersökning eftersom det ger en allmänbild av en hög orosgrad oavsett coronatider.

De två sistnämnda studierna har frågat ungdomarna till vilka de vänt sig till det senaste halvåret för samtal vid oro eller ångest. Bromander redogör att ungdomar från *Religion som resurs* framförallt vänder sig till närmaste bekantskapskretsen, 84% har svarat att de talar med kompisar och 75% föräldrar eller andra vårdnadshavare. Sedan kommer syskon och andra anhöriga. Efter det är det lika många som talat med Gud såsom de som inte talat med någon alls, 15% vardera. Sedan är det väldigt få procenttal på övriga variabler, bland annat lärare har 4% och 2% har talat med en präst, imam eller annan religiös företrädare.⁴⁵ Mats Trondman, professor i kultursociologi, uppmärksammade i resultatet ”Det är intressant att konstatera att betydligt fler unga i kris vänder sig till Gud än till internet”.⁴⁶ I *Unga och religion* finns likande mönster fast procenttalen är något lägre i flera fall, relevanta att nämna till denna undersökning är att 8% svarat att de talat med Gud, 18% att de inte talat med någon och 1% har samtalat med präst, imam eller annan religiös företrädare.⁴⁷ Klingenberg redogör att av dem som svarat att de samtalat med Gud är det majoriteten av ungdomar från gruppen *Troende*, men samtidigt har de flesta, det två tredjedelar, från gruppen inte angivit att de samtalat med Gud.⁴⁸

⁴⁰ Klingenberg 2019, s. 46–47.

⁴¹ Klingenberg och Lövheim 2019, s. 17.

⁴² Bromander 2012, s. 45.

⁴³ Bromander 2012, s. 58–59.

⁴⁴ Klingenberg 2019, s. 78–79.

⁴⁵ Bromander 2012, s. 61.

⁴⁶ Trondman 2012, s. 314., Till internet syftar Trondman på ett procenttal på 6% som svarat ”någon mötesplats på internet”, se Bromander 2012, s. 61.

⁴⁷ Kompisar är 55%, föräldrar 45%, Lärare 2%, Någon mötesplats på internet 2%, se Klingenberg 2019, s.79.

⁴⁸ Klingenberg 2019, s. 87.

Forskare menar att de flesta svenska ungdomarna inte ägnar sig åt religiös praxis såsom att be,⁴⁹ men att det förekommer en minoritet som gör det regelbundet.⁵⁰ Det finns även kvalitativ forskning som visar på en vilja att utföra mer religiös praxis men att det förhindras av tidsbrist eller andra vardagliga skäl. Professor Kerstin von Brömssen fokusgruppintervjuer med olika gymnasieungdomar visar hur två muslimska flickor inte hann med att be eftersom de prioriterade skolarbeten.⁵¹ Jenny Berglund, lektor i religionsvetenskap vid Södertörns högskola, har intervjuat unga muslimer vid studier om islamsk identitet och Berglunds material visar likande resultat som Von Brömssens intervjuade flickor. Intervjupersoner i Berglund studie nämner viljan att besöka en religiös byggnad men att prioriteringar hindrar utförandet och en annan undviker bönerummet på grund av de äldre frågande männen som brukar visats där.⁵²

Karin Jarnkvist, doktor i religionsvetenskap, skriver tillsammans med tidigare nämnda Klingenberg om hemmets betydelse för ungdomars religiositet. Författarna hänvisar dels till amerikans forskning som visar att kvinnor har en högre religiös praxis än män samt att det många gånger förklaras genom socialisationsteorin. Teorin brukar skilja mellan primära socialisationsagenter, där familjen från uppväxten är av största vikt, och sekundära socialisationsagenter som fortskrider under livet. Genom socialisationsteorin förklaras kvinnor ökade religiösa praxis med att flickor i större utsträckning än pojkar fostras till att religiösa mönster redan från barnsben.⁵³ Jarnkvist och Klingenberg redogör hur enkätstudien i *Unga och religion* visar ett visst samband mellan hur ungdomar upplever sin egen religiösa position och i vilken utsträckning ungdomarna har haft kontakt med religion i sin familj, och bland de 13% som ser sitt hem som inneha en aktiv religiös tro så återfinns de flesta inom enkätanalysens grupp av ”troende”. Det finns även ett mönster som överensstämmer med tidigare studier där flickor i större utsträckning än pojkarna tillhör ”troende” medan det är flest pojkar bland de ”ointresserade” där bland annat ungdomar som kännetecknar sig som ateister ingår. Författarna poängterar att det inte går att förklara denna genusskillnad endast med socialisationsteorin, eftersom det fanns en del ungdomar som saknade korrelationen mellan deras religiösa positioner och kontakt med religiositet i hemmet.⁵⁴ Mia Lövheim, professor i religionssociologi, skriver hur religiösa hem synliggörs i grupperingarna av ungdomar i *Religion som resurs?* Forskningens resultat visar tre olika grupper: *Organiserat religiösa, individuellt religiösa* och *icke-religiösa*. Ungdomarna har i enkäten fått ange huruvida de är uppvuxen i ett aktivt religiöst hem och resultatet visar att ungdomar som är *organiserat religiösa* är de mest har en religiös familjebakgrund. Bland *icke-religiösa*, som till stor del består av ateister, är det en minoritet som har uppvuxit i ett hem präglad av religiös tro.⁵⁵

⁴⁹ Trondman 2012, s. 314., Klingenberg 2019, s. 35.

⁵⁰ Klingenberg 2019, s. 35.

⁵¹ Von Brömssen 2012, s. 145.

⁵² Berglund 2012, s. 270.

⁵³ Jarnkvist och Klingenberg 2019, s. 91–93.

⁵⁴ Jarnkvist och Klingenberg 2019, s. 94–99.

⁵⁵ Lövheim 2012, s. 90.

Andra socialisationsfaktorer än hemmets religiositet kan vara viktiga vid ungdomarnas möte med religion. Religionssociologen Anders Sjöborg nämner att det lika väl finns ett samband i hur ofta ungdomar kommit i kontakt med religion och tro i hemmet såsom bland vänner.⁵⁶ Von Brömssen redogör att 59% av ungdomarna som deltagit i enkätstudien inom *Religion som resurs?* svarade att mötet med tro och religion ägt rumt via skolan.⁵⁷ Von Brömssen har genomfört fokusgruppsintervjuer med gymnasieungdomar från två olika skolor i Västsverige för att bland annat undersöka hur ungdomar kan möta religion i skolan. Resultatet visar bland annat hur mötet med religion sker olika inom undervisningen i olika gymnasieprogram.⁵⁸ Intervjuerna med elever från det naturvetenskapliga programmet visar hur eleverna upplever sig fostras till kritiskt granskande vilket försvårar förklaringar kring religion. Intervjuade Klara säger ”det blir svårt för oss att motbevisa [de naturvetenskapliga teorierna] liksom”.⁵⁹ Intervjupersoner från den andra skolan, som går samhällsprogrammet, beskriver att de också utgår från naturvetenskapliga teorier men Hussain säger att det är ”ingenting vi tror på”.⁶⁰ Von Brömssen nämner innan genomgången av gymnasieprogrammets inverkan om hur skolorna präglas av olika så kallade skolkulturer. Ena skolan är en fristående skola med höga intagningspoäng, de allra flesta eleverna i intervjugruppen beskriver sig om etnisk svenska och som utan religiös identitet. Den andra skolan är kommunal med betydande fler intervjupersoner med olika etniska- samt religiösa identiteter.⁶¹ Att det kan förekomma skillnader mellan olika gymnasieprogram möte med religion är inget unikt för von Brömssens studie, en kvalitetsgranskande rapport från 2012 skriver Skolinspektionen att de vittnat om skillnader mellan hur religionsundervisningen genomförs bland yrkesförberedande och studieförberedande gymnasieprogram.⁶² Von Brömssens studie blir dock än mer intressant med tanke på hur intervjupersonerna lyfter fram naturvetenskapliga teorier, detta med hänsyn till att denna undersökning specifikt undersöker om ungdomarna främst förklarar coronapandemin genom naturvetenskapliga förklaringar.

⁵⁶ Sjöborg 2012, s. 119.

⁵⁷ Von Brömssen 2012, s. 131.

⁵⁸ Von Brömssen 2012, s. 146.

⁵⁹ Von Brömssen 2012, s. 147.

⁶⁰ Von Brömssen 2012, s. 148.

⁶¹ Von Brömssen 2012, s. 135–136.

⁶² Skolinspektionen 2012, s. 17.

4. Undersökningen

4.1 Ungdomarnas olika religiösa positioner

Undersökningen har funnit fyra olika religiösa positioner bland ungdomarna. Variablerna som ligger till grund för utformandet av dessa kategorier samt namnet *Neutrala* är inspirerad utifrån tidigare nämnda forskningsprojekten *Religion som resurs?* samt *Unga och Religion*.⁶³

Den första gruppen i denna studie klassificeras som *Religiösa* och består av de ungdomar som svarat att det helt och hållet är antingen ”religiös”, ”sökande”, ”troende”, ”andlig” och samtidigt svarat att de inte alls är ”ateister”. Endast en person har fyllt i att den helt och hållet är ”sökande” och denna person har även fyllt i helt och hållet ”religiös”, ”troende” och ”andlig”. Att flera variabler används samtidigt är snarare regel än undantag i gruppen. 28% av ungdomarna ingår i gruppen *Religiösa*. Nästa grupp befinner sig i *Gränslandet* eftersom ungdomarna både fyllt i någon grad av ”religiös”, ”sökande”, ”troende” och ”andlig” samtidigt som de mer eller mindre känner sig som ”ateist”. Det här är den största gruppen som utgör 35% av ungdomarna. Den tredje gruppen kännetecknas som dom *Neutrala* eftersom dom tar avstånd från samtliga variabler,⁶⁴ det är även den minsta grupp som 13% av ungdomarna tillhör. Den sista gruppen *Ateisterna* består av de ungdomar som starkt känner igen sig som ateister samtidigt som de inte alls ser sig som varken ”religiös”, ”sökande”, ”troende” eller ”andlig”.⁶⁵ Av samtliga ungdomar så utgör ateisterna 24%.

I tabell 8 kan vi utläsa att de flesta svar bland gruppen av *Religiösa* är från region Värmland. Att flest svar kommer från Värmland är dock inte så överraskande med tanke på att hela 33% av totalt inkomna svar kommer från den regionen (se höger spalten). Därmed måste resultatet läsas i förhållandevis till totalt inkomna svar, då det finns en varierande spridning av svarsfrekvensen bland regionerna. Notera att Jönköping istället är den region som i förhållande till medelvärdet av svarande är den region som finns högt representerad i gruppen av *Religiösa*. Ungdomar från Jönköping kommun finns representerade i alla grupper men notera att gruppen av *Ateister* är den som Jönköping har nästflest representanter i, vilket visar på regionen inte ensidigt representeras av en viss religiös position utan snarare en mångfacetterad bild.

⁶³ Bromander & Lövheim 2012, s. appendix., Klingenberg 2019, s. 40–43., Klingenberg & Lövheim 2019, s. 212.

⁶⁴ De neutrala tar avstånd från ”religiös”, ”sökande”, ”troende”, ”andlig” och som ”ateist”. En minoritet på 4 personer i denna grupp har dock fyllt i en skala 2–3 som ateister, men personerna passar bäst i denna grupp.

⁶⁵ Bland ateisterna finns det en minoritet på 5 personer som i en skala 2–3 ser sig som antingen ”religiös”, ”sökande”, ”troende” eller ”andlig” men eftersom dessa personer fyllt i en att de helt och hållet ser sig som ateister så har de placerats i denna grupp.

Tabell 3. Bakgrundsvariabler bland de religiösa positionerna. Procentuellt fördelat (n=145)⁶⁶

(Färgmarkeringarna visar procenttal som skiljer sig 8% eller mer från medelvärdet som redovisas till höger)

Region	Religiösa (n=41)	Gränslandet (n=51)	Neutrala (n=19)	Ateister (n=34)*	Alla (n=145)*
Blekinge	7	4	10	6	6
Jönköping	24	8	10	17	15
Kalmar	15	6	11	12	10
Norrbottn	10	12	32	3	12
Stockholm	10	31	5	12	17
Sörmland	2	2	0	6	3
Värmland	27	35	21	41	33
Annan region	5	2	11	3	4
	100	100	100	100	100
Kön					
Flickor	76	61	63	56	64
Pojkar	24	39	37	44	36
	100	100	100	100*	100*
Ålder					
16	24	17	11	18	18
17	29	14	47	26	25
18	26	47	16	35	36
19	10	18	26	21	17
20 eller äldre	11	4	0	0	4
	100	100	100	100	100
Program					
Barn och fritid	5	2	21	6	6
Ekonomi	5	8	11	12	8
Estetiska	0	6	5	6	4
Naturvetenskap	20	17	0	20	17
Praktiska	2	6	16	6	6
Serviceinriktade	2	0	0	0	1
Samhälls	44	47	26	29	39
Teknik	15	8	11	21	13
Vård och omsorg	7	2	5	0	4
Annat	0	4	5	0	2
	100	100	100	100	100

* Se fotnot 66.

Resultatet ger en bild av att religiösa positioner finns representerade i de flesta regioner som svar inkommit från. Endast region Sörmland saknar alla religiösa positioner i sin region, där finns det inga svar som stämmer överens med gruppen *Neutrala*. Notera att det inkommit väldigt få svar från Sörmland totalt sett, endast 3%. Regionen ligger nära Stockholms region och stockholmare står för 17% av totalt antal svarade, av dessa svar

⁶⁶ * Det finns två undantag i svarsfrekvensen. En person har avstått från att besvara frågan om kön. En annan person har valt svarsalternativet "annat" i frågan om kön. Eftersom dessa två enkätsvar utgör en ytterst minoritet har de inte räknats med i den procentuella könsfördelningen. Båda svaren hör hemma i kategorin "ateister". Svarsantalet är därmed 143 personer i frågan om kön och 145 övriga bakgrundsvariabler.

kan vi se att de likt Sörmland har ett lågt antal svarande i *Neutrala* gruppen och ett desto högre antal tillhörande *Gränslandet*. Stockholm är en region där en väldigt stor del, i förhållande i totalt antal svarande, har svarat att de både ser sig som någon grad av religiös, sökande, troende eller andlig samtidigt som de ser sig i någon grad som ateister. I överlag förekommer en viss variation där några regioner är mer representerade i vissa positioner: ungdomar från Jönköping står för nästan en fjärdedel av svaren i gruppen av *Religiösa*, bland ungdomar i *Gränslandet* kommer närmare en tredjedel från Stockholm, *Neutrala* nästan en tredjedel från Norrbotten och bland *Ateister* kommer två femtedelar från Värmland. I två av positionerna kan vi se ett underlag av representation av några regioner: bland *Neutrala* kommer minst personer från Stockholm och Värmland och bland *Ateister* är det minst ungdomar från Norrbotten. Sammanfattningsvis visar resultatet av bakgrundvariabeln regioner att det finns en geografisk spridning bland ungdomarna i de olika positionerna, även om grupperna kan vara något över eller underrepresenterade av någon region men detta bör ses till totalt antal svarade (n=145).

Det är fler flickor än pojkar som har besvarat enkäten, och eftersom ingen utjämning har skett måste resultatet av könsfördelningen läsas parallellt med spalten längst till höger som redovisar totalt antal svarande (och egentligen i förhållande till gruppernas storlek som varierar något). Det går att konstatera att flickorna är högre representerade bland dom *Religiösa*, samt att det är denna grupp där pojkar är minst representerade. Bland *Ateisterna* har flickor lägst representation, i förhållande till de andra grupperna och pojkar högst. Med tanke på att fler flickor än pojkar har besvarat enkäten så visar gruppen av ateister mer jämställt svar än övriga grupper. Könsfördelningen i grupperna *Gränslandet* och *Neutrala* är likt medelsnittet för totalt antal svarande.

Undersökningen har inte noterat några större skillnader kring åldersfördelningen i de fyra grupperna av religiösa positioner. I överlag är det flest 18-åringar som har svarat på enkäten, de utgör 36% av svaren och av denna åldersgrupp finns mest representerade i den större gruppen *Gränslandet*. I den *Neutrala* gruppen är 17-åringar mest representerade, men totalt sätt har åldersgruppen en rätt jämn spridning mellan de fyra grupperna. En minoritet på 4% av de totalt antal svarande är 20 år eller äldre, och samtliga av dessa har angett att de i någon grad känner sig som religiös, sökande, troende eller andlig.

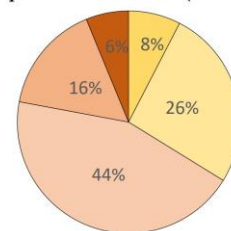
I jämförelse mellan gymnasieprogrammen har undersökningen fått flest antal svar från ungdomar som läser på samhällsprogrammet, därefter naturvetenskapsprogrammet och de tredje största programmet bland de svarande är teknik. Resterande program finns representerade i under 10% av ungdomarna. Det har inte inkommit några svar från ungdomar som läser naturbruksprogrammet och därav har det plockats bort från den redovisade tabellen. Det finns en spridning ungdomar från olika program i de olika religiösa positionerna. Notera att det inte finns någon av ungdomarna från det naturvetenskapliga programmet, som totalt sätt har ett relativt stort antal svarande på 17%, som har svar matchande den *Neutrala* gruppen. Av de ungdomar som deltagit i enkäten finns därmed ingen ungdom från naturvetenskapliga programmet som tagit

avstånd från samtliga variabler (ateist, religiös, troende, sökande och andlig). Däremot finns det ungdomar från naturvetenskapliga programmet som i någon skala känner sig som både ateister och religiös, troende, sökande eller andlig. Det finns lika många ungdomar från naturvetenskapsprogrammet representerade i den *Religiösa* gruppen som i gruppen av *Ateister*, 20% i båda grupperna. Gruppen av *Neutrala* har flest ungdomar från barn- och fritid samt praktiska program. I förhållande till medelvärdet är samhällsprogrammen minst representerade bland *Neutrala* och sedan bland *Ateister* medan de är något fler bland *Gränslandet*. Teknikprogrammet har något högre procenttal bland *Ateisterna* än bland de övriga positioneringarna. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ungdomar i den *Neutrala* gruppen snarare präglas av ungdomar från yrkesförberedande program än studieförberedande. I övrigt har undersökningen inte hittat några anmärkningsvärda skillnader i korrelationen mellan ungdomarnas gymnasieprogram och deras religiösa position.

4.2 Ungdomarnas oro kring coronaviruset

De flesta ungdomar som har deltagit i undersökningen har svarat att de känner någon grad av oro kring corona. Ungdomarna har fått ange sin orosgrad i en skala 1–5, och i figur 1 kan du se att en minoritet på 8% har angett att de inte alls känner sig oroliga. En ännu mindre minoritet har svarat att de känner oro för jättnan.

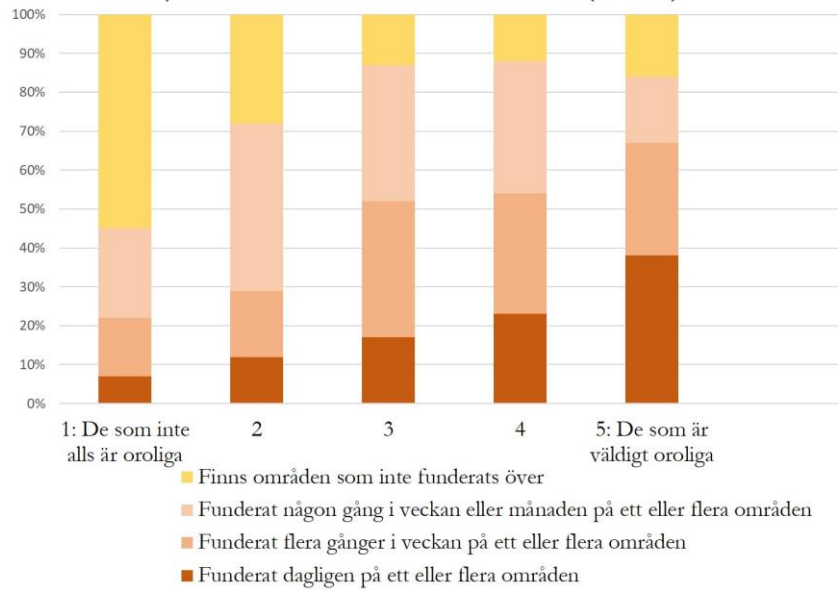
Figur 1. Orosnivå kring corona, procentuellt fördelat (n=145)

1: Inte alls 2 3 4 5: Väldigt orolig, jag tänker på det för jättnan

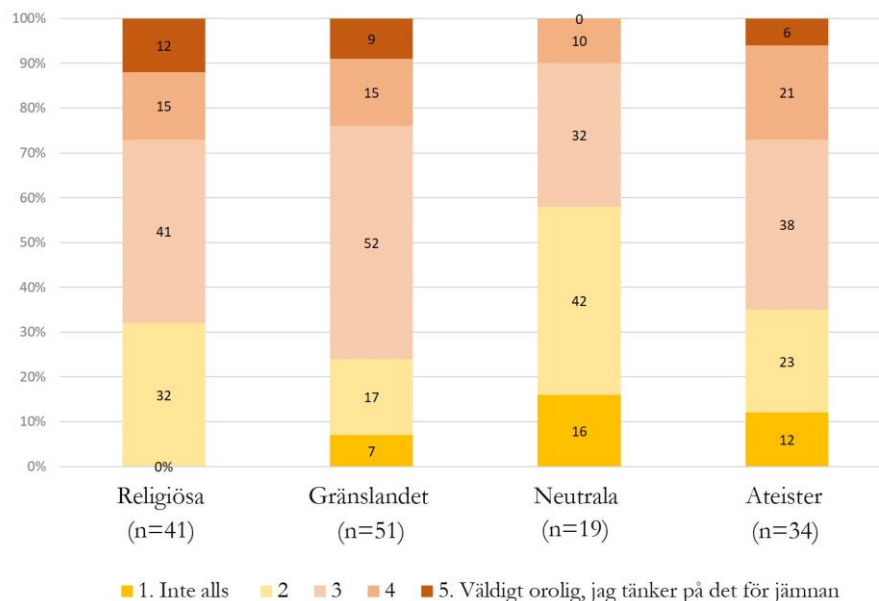
Som en kontrollfråga på orosnivån har undersökningen frågat efter hur ofta ungdomarna funderat på hur tolv områden kan ha påverkats av coronapandemin. I diagram 1 redovisas resultatet av orosgraden i kombination med orosområden. I spalten längst till vänster kan vi se att bland den minoritet som angett att de inte alls känner sig oroliga, så finns tre olika steg från rött till rosa som visar att icke-oroliga ungdomar har vid 45% av gångerna svarat att de funderat på hur ett område kan påverkas av corona. Detta indikerar om att coronapandemin har varit närvarande i ungdomarnas funderingar, även bland den grupp som svarat att de inte känner någon oro. I överlag kan vi se att hur ofta ungdomarna har funderat på olika orosområden ökar i samma grad som deras angivna orosnivå. Detta signalerar om att den orosgrad som ungdomarna angett i en skala 1–5 tenderar att vara högre bland de ungdomar som i kontrollfrågan angett att de funderat oftare på flera orosområden, likaså tenderar orosgraden att vara lägre bland de som angett att de mer sällan funderat på olika områden.

Diagram 1. Funderingar kring orosområden inom varje orosnivå. Procentuellt fördelat (n=145)

Nu ska vi se hur de olika religiösa grupperna förhåller sig till orosnivån. I diagram 2 framgår det att samtliga religiösa ungdomarna känner någon grad av oro kring coronaviruset, medan det finns ungdomar i de andra tre grupperna som svarat att de inte känner någon oro. Bland de neutrala ungdomarna finns det ingen som känner sig väldigt orolig, och det är även den grupp som oroar sig minst för corona. Notera att det även är den minsta gruppen i storleksantal, vilket kan påverka resultatet. Med undantag från den neutrala gruppen, de som fyllt i sig som varken religiösa eller som ateister, så finns det ingen korrelation mellan stark oro och religiös positionering eftersom 24–27% i de tre övriga grupperna har fyllt i en större oro kring coronaviruset.

Diagram 2. Orosgrad bland olika religiösa positioner. Procentuellt fördelat (n=145)

För att vidare se om det finns några skillnader mellan de religiösa positionernas oro så har undersökningen även jämfört hur ofta ungdomarna inom varje religiös position har funderat på coronas påverkan inom olika områden. Resultatet av detta går att utläsa i tabell 4 på följande sida. I högerspalten längst upp kan vi utläsa att dom allra flesta ungdomarna i studien, 94%, svarat att de någon gång har tänkt på hur deras egen eller familjens hälsa kan drabbas av corona. Av den minoritet som inte tänkt på hälsan återfinns några få i tre av fyra grupper, endast dom *Religiösa* innehåller ungdomar där alla tänkt på denna effekt. Av samtliga ungdomar har 16% svarat att de dagligen funderar på hur deras eller familjens hälsa kan påverkas. Inom gruppen av *Ateister* funderar 24% på detta dagligen, vilket är det dubbla procenttalet i jämförelse med gruppen av *Religiösa*. Räknar man samman procenten som visar funderingar om dagen med procenten som visar funderingar i veckan så blir resultatet omvänt. Ungdomarna i gruppen av *Religiösa* funderar då oftare på sin egen eller familjens hälsa (68%) medan *Ateisterna* istället hamnar strax under medelvärdet med sina 53%. I tabellen är orosgraderna färgmarkerad efter en bredare bild där skala 1 och 2 (dagliga funderingar och flera funderingar i veckan) räknats tillsammans, därav är de *Religiösa* rödmarkerad i sina första två rader i tabellen och inte *Ateisterna*. Principen av att addera skala 1 och 2 gäller vid utläsandet av färgmarkering i hela tabellen.

Majoriteten av ungdomarna, totalt 91% har tänkt på hur corona kan komma att påverka deras pågående gymnasiestudier. Nästan 30% tänker på detta dagligen. Undersökningen har inte funnit några anmärkningsvärda skillnader mellan funderingarna kring pågående studier och ungdomarnas religiösa positioner. I nästa orosområde har 80% av ungdomarna funderat över hur studentfirandet kan tänkas påverkas av corona, 29% funderar på det dagligen. Räknar vi samma dag- och veckofunderingar är det ungdomar i *Gränslandet* som funderat oftast på studentfirandets påverkan (66%) medan *Ateisterna* är närmare medelvärdet som är på 55%. De övriga två grupperna ligger under medelvärdet varav *Neutrala* är lägst med 37%, inom den sistnämnda gruppen har närmare hälften av ungdomarna svarat att de inte tänkt på coronas påverkan av studenten.

89% av ungdomarna har tänkt att deras sommarjobb eller annat kommande arbete kan påverkas av coronapandemin. Över en femtedel av ungdomarna funderar på detta dagligen. Mellan de religiösa positionerna kan vi se i tabellen att det är färre ungdomar inom den *Religiösa* gruppen som funderar över arbetssituationen, 17% av ungdomarna i denna grupp har inte tänkt på hur corona kan påverkas deras kommande arbeten medan en minoritet på 4% inom *Ateisterna* inte har funderat på frågan. Mer än två tredjedelar, 68%, av ungdomarna har funderat på sin eller sin familjs ekonomiska situation under corona. Ungdomar från *Religiösa* gruppen har svarat att de funderar oftare på detta än ungdomar i övriga grupper, dagligen eller flera gånger om veckan är det 49% av ungdomarna. Det är en stor kontrast till ungdomar i den *Neutrala* gruppen där endast 5% har funderat i samma utsträckning och bland dessa finns det ingen som funderat över detta dagligen. De ungdomar som tillhör den *Neutrala* gruppen tenderar

Tabell 4. Hur ofta ungdomarna funderat att corona påverkar områden. Procentuellt fördelat.

(Färgerna visar på en procentskillnad med 10% inom positionerna i jämförelse med procenttalet bland alla. Procentskillnaden är räknad genom att addera svar 1+2, medan 3 och 4 räknats var för sig. **Röda markeringar** visar procenttal som är högre än medelvärdet medan **gröna markeringar** visar lägre procenttal.)

Orosområden:		Religiösa	Gränslandet	Neutrala	Ateister	Alla
Min eller min familjs hälsa	1: Flera gånger om dagen	12	16	10	24	16
	2: Flera gånger under veckan	56	41	32	29	41
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	32	35	53	38	37
	4: Inte tänkt på det	0	8	5	9	6
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Mina pågående gymnasiestudier	1: Flera gånger om dagen	29	29	32	26	29
	2: Flera gånger under veckan	22	26	32	41	29
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	44	35	26	21	33
	4: Inte tänkt på det	5	10	10	12	9
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Studentfirandet	1: Flera gånger om dagen	22	37	21	30	29
	2: Flera gånger under veckan	22	29	16	29	26
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	33	20	16	29	25
	4: Inte tänkt på det	23	14	47	12	20
	Totalt:	100 (n=40)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=144)
Mitt sommarjobb eller kommande arbetssituation	1: Flera gånger om dagen	27	24	26	19	23
	2: Flera gånger under veckan	22	33	21	42	30
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	34	37	42	35	36
	4: Inte tänkt på det	17	6	11	4	11
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Min eller min familjs ekonomiska situation	1: Flera gånger om dagen	15	4	0	9	8
	2: Flera gånger under veckan	34	22	5	15	21
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	29	37	58	41	39
	4: Inte tänkt på det	22	37	37	35	32
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Mina möjligheter till vidare studier	1: Flera gånger om dagen	24	8	8	9	12
	2: Flera gånger under veckan	20	18	33	15	18
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	29	35	49	12	28
	4: Inte tänkt på det	27	39	10	64	42
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=144)
Mina fritidsintressen	1: Flera gånger om dagen	17	4	17	6	10
	2: Flera gånger under veckan	25	27	22	12	22
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	24	47	22	35	35
	4: Inte tänkt på det	34	22	39	47	33
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=144)
Mina framtidsplaner	1: Flera gånger om dagen	17	16	5	21	16
	2: Flera gånger under veckan	41	32	17	15	29
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	20	28	39	30	28
	4: Inte tänkt på det	22	24	39	34	27
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=50)	100 (n=18)	100 (n=33)	100 (n=142)
Mina resvanor eller framtida resplaner	1: Flera gånger om dagen	24	18	11	9	17
	2: Flera gånger under veckan	20	31	22	27	26
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	32	41	28	35	35
	4: Inte tänkt på det	24	10	39	29	22
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=144)
Miljön och klimatet	1: Flera gånger om dagen	15	8	5	12	11
	2: Flera gånger under veckan	25	25	6	26	23
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	50	53	39	44	48
	4: Inte tänkt på det	10	14	50	18	18
	Totalt:	100 (n=40)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=143)
Sveriges befolknings hälsa och ekonomi	1: Flera gånger om dagen	22	12	11	18	16
	2: Flera gånger under veckan	39	35	28	38	36
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	29	43	33	29	35
	4: Inte tänkt på det	10	10	28	15	13
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=144)
Världens välbefinnande	1: Flera gånger om dagen	27	18	11	15	19
	2: Flera gånger under veckan	39	33	22	35	34
	3: Någon gång i månaden eller i veckan	24	43	45	41	37
	4: Inte tänkt på det	10	6	22	9	10
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=18)	100 (n=34)	100 (n=144)

att fundera mer sällan på flera områden än de andra ungdomarna. Det är särskilt utmärkande i denna fråga men i flera områden funderar snarare de *Neutrala* någon gång i veckan eller månaden, detta gäller vid områden som: vid sommarjobb, familjhälsa och vid vidare studier, framtidsplaner. Det verkar som att de ungdomar i enkätstudien som ingår i den *Neutrala* gruppen inte bara håller en neutral profil vid religiös position utan visar en mer neutralitet i några orosområden eftersom har funderat på flera områden samtidigt som de inte tar avstånd från dessa funderingar eller funderat lika ofta som övriga grupper. Samtidigt visar gruppen av *Neutrala* ett större avståndstagande i andra funderingar, i förhållandevis till de övriga grupperna är det fler inom *Neutrala* gruppen som inte funderat över: studentfirandet, framtidsplaner, resvanor, miljö och klimat, Sveriges befolknings hälsa och ekonomi samt världens välbefinnande. Notera att gruppen *Neutrala* är något mindre de övriga grupperna, vilken kan tänkas påverka att ungdomarna i denna grupp har mer varierande svar.⁶⁷

När det kommer till området om vidare studier så ser mönstret annorlunda ut. Lite fler än hälften av ungdomarna, 58%, har funderat på hur vidare studier kommer att påverkas av coronakrisen. Här är det framförallt *Ateisterna* som inte har funderat på detta, med 64% är det mer än hälften inte tänkt att corona att påverka vidare studier medan det endast är 10% bland de *Neutrala* som inte tänkt på detta. Samtidigt ligger båda dessa grupper på en mindre procent av dem som funderar dagligen på coronavirusets inverkan på vidare studier, 9% av *Ateisterna* och 8% av de *Neutrala*. I kontrast till dessa grupper har de *Religiösa* närmare en fjärdedel som tänker på coronas inverkan på vidare studier varje dag.

Närmare hälften av ungdomarna bland ateisterna (47%) har inte alls tänkt på hur corona kan påverka deras fritidsintressen. Totalt har 67% av ungdomarna funderat över detta. Sedan trappas totalantalet upp i följande områden kring fundering av coronas inverkan: 73% har tänkt att det kan påverka deras framtidsplaner, 78% resvanor, 82% miljö och klimat och hela 90% har funderat hur corona påverkar världens välbefinnande. Bland de religiösa positionerna är det ungdomar ur den *Religiösa* gruppen som tänker mest på hur världen kommer påverkas av corona, 27% har tänkt på det dagligen och 39% har svarat att de tänkt på det flera gånger i veckan. Dessa två sistnämnda procentantal visar att två tredjedelar av de *Religiösa* ofta tänker på detta. Motsvarande har hälften av ungdomarna bland *Ateisterna* och *Gränslösa* samt en tredjedel av de *Neutrala* funderat över världens välbefinnande.

I stora drag har undersökningen sett antydning till tre mönster, varav de två första är mer svårtolkade. Det första är att de *Neutrala* håller som ovan nämnt en avståndstagande- eller neutral profil i sina svar, men mönstret är svår att utläsa i förhållande till gruppens storlek. Det andra är att de *Religiösa* har oftare funderat över familjerelaterade frågor ("min eller min familjs hälsa" och "min eller min familjs ekonomiska situation") vid en

⁶⁷ Se avsnitt 4.1 Ungdomarnas olika religiösa positioner

sammanräkning kring funderingar flera gånger om dagen och funderingar flera under veckan. Räknar vi enbart dagliga funderingar ifrågasätts det andra mönstret, då *Ateisterna* är gruppen som mest funderat över familjens hälsa. Området kring familjens ekonomiska situation utmärker sig mest där nästan hälften av de *Religiösa* har funderat flera gånger om dagen eller under veckan, vilket är 20% mer än medelvärdet. Det tredje mönstret är att *Religiösa* ungdomar har ett högre procenttal än medelvärdet på flertal frågor (möjlighet till vidare studier, fritidsintresse, framtidsplaner, världens välbefinnande och de två redan nämnda familjerelaterade frågorna). Det tredje mönstret ifrågasätter det andra mönstret eftersom det visar att gruppen är mer benägen att ange en hög orosgrad på flera områden. Sammanfattande visar resultatet att en viss skillnad finns i de olika religiösa positionernas svar kring orosområden genom att *Religiösa* ungdomar angett att de något oftare funderar på vissa områden, men eftersom majoriteten av ungdomarna i hög grad angett att de funderat på de flesta områden så ska betydelsen av mönstret inte övertolkas.

4.3 Ungdomarnas svar till förklaringar om coronas närvaro

Undersökningen har funnit tre påståenden där det finns ett tydligare mönster kring ungdomarnas svar i frågan samt deras religiösa positioner. Skillnader har funnits kring den naturvetenskapliga förklaringen, förklaringen om att corona är Guds straff till människan och påståendet om att det finns en större mening med att corona finns.

I tabell 5, bland de första raderna i höger spalten, ser vi att 54% av ungdomarna i undersökningen har angett att corona har en naturvetenskaplig förklaring. Det innebär att det är den förklaring som har flest antal sympatisörer i undersökningen men samtidigt betyder det att nästan hälften av ungdomarna i studien har dörren öppen till en förklaring som är utanför det naturvetenskapliga området. Av dessa är det en minoritet på 4% som helt tar avstånd från att coronas uppkomst kan förklaras genom naturvetenskapen. Notera att det är strax över 20% av ungdomarna i både den *Religiösa* och *Neutrala* gruppen som har tagit större avstånd i frågan genom att svara i en skala 1–2. Det finns ingen bland *Ateisterna* som har svarat i dessa två nivåer och ungdomar från gruppen *Gränslandet* har svarat såsom medelvärdet. I den *Religiösa* gruppen är det 12% som inte alls håller med om att coronaviruset i första hand kan förklaras genom naturvetenskapliga teorier. Samtidigt är det strax över hälften av de religiösa ungdomarna som håller med i frågan och av dessa är det 32% som helt håller med om att corona förklaras genom naturvetenskapen. Detta är fortfarande en mindre del än ateisterna där 76% helt och hållet sätter den naturvetenskapliga förklaringen i första hand.

Vid påståendet ”Corona är Guds straff till människan” finns det mest varierande svar i gruppen *Religiösa*. I den gruppen håller 19% starkt med om att corona är Guds straff till människan medan över hälften, 61%, inte alls håller med. De andra grupperna står mer enade om att corona inte är Guds straff.

Tabell 5. Förklaringar till coronaviruset. Procentuellt fördelat

(Färgerna visar på en procentskillnad med 10% inom positionerna i jämförelse med procenttalet bland alla **Röda markeringar** visar procenttal som är högre än medelvärdet medan **gröna markeringar** visar lägre procenttal. Procentskillnaden är räknad utifrån svar i skala 1+2 tillsammans, 3 för sig och 4+5 tillsammans⁶⁸)

		Religiösa	Gränslandet	Neutrala	Ateister	Alla
Förklaringar till coronaviruset är i första hand naturvetenskapliga	1: Håller inte alls med	12	0	5	0	4
	2	10	8	16	0	8
	3	27	10	5	12	14
	4	19	21	32	12	20
	5: Håller helt och hållet med	32	61	42	76	54
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Corona är naturens sätt att rensa ut befolkningen	1: Håller inte alls med	39	37	32	44	39
	2	22	19	21	15	19
	3	12	14	26	6	13
	4	15	18	10	20	17
	5: Håller helt och hållet med	12	12	11	15	12
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Världen går mot en kristid och corona är en del av den krisen	1: Håller inte alls med	10	4	5	9	7
	2	15	14	26	15	16
	3	12	38	32	18	25
	4	39	24	21	35	31
	5: Håller helt och hållet med	24	20	16	23	21
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Corona är ett biologiskt vapen skapat av människan	1: Håller inte alls med	47	39	37	40	42
	2	5	23	21	12	15
	3	25	20	32	33	26
	4	8	8	5	12	8
	5: Håller helt och hållet med	15	10	5	3	9
	Totalt:	100 (n=40)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=144)
Det finns en större mening med att corona finns	1: Håller inte alls med	22	47	37	64	43
	2	15	18	32	15	18
	3	17	21	21	6	17
	4	24	6	10	9	12
	5: Håller helt och hållet med	22	8	0	6	10
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)
Jag har ingen uppfattning om coronas uppkomst	1: Håller inte alls med	41	38	32	44	40
	2	34	32	32	23	31
	3	20	22	26	24	22
	4	0	4	5	6	3
	5: Håller helt och hållet med	5	4	5	3	4
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=50)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=144)
Corona är Guds straff till människan	1: Håller inte alls med	61	86	84	91	80
	2	15	12	16	0	10
	3	5	2	0	6	4
	4	7	0	0	0	2
	5: Håller helt och hållet med	12	0	0	3	4
	Totalt:	100 (n=41)	100 (n=51)	100 (n=19)	100 (n=34)	100 (n=145)

⁶⁸ Exempel på färgkodning: I påståendet *Corona är Guds straff till människan* har 61% bland religiösa svarat skala "1" och 15% skala "2", det blir tillsammans 76%. Bland alla svar i skala 1+2 finns ett medelsnitt på 90% och eftersom exemplifierade gruppen har mer än 10% skillnad, till ett lägre procenttal så har 61% + 15% markerats gröna. Bland gruppen av neutrala som har ett avvikande tal som är 10% skillnad, men till ett högre procenttal så har siffrorna 84% + 16% markerats röda. Den mer mörkröda talen i spalten längst till höger visar att medelsnittet inte håller med i frågan, medan en mörkgrön markering (som i *Världen går mot en kristid och corona är en del av den krisen*) visar att fler håller med.

En stor del av ungdomarna tar ett avstånd från att ”Det finns en större mening med att corona finns”. Den största skillnaden är mellan positionerna *Religiösa* och *Ateisterna*, där den förstnämnda gruppen har 22% som inte alls håller med i påståendet och *Ateisterna* betydligt fler med sina 64%. Ungdomarna i *Gränslandet* och de *Neutrala* är närmare medelvärdet när det kommer till ett avståndstagande i påståendet. Speciellt om man tittar på hur många som fyllt i skala 1–2 tillsammans, då landar de runt 65–69% medan ateisterna närmar sig 80% och de religiösa 35%. Det finns ingen i den *Neutrala* gruppen som har svarat att de håller med helt och hållet i påståendet, medan 22% av *Religiösa* har svarat ett starkt medhåll. Det är därmed exakt lika många i gruppen *Religiösa* som tar absolut avstånd och absolut medhåll i frågan, vilket visar en stor spridning av olika åsikter inom gruppen. Totalt sätt håller närmare hälften, 46%, inom de *Religiösa* med om att det finns en större mening med att corona finns. Detta är en betydligt större andel av gruppen i förhållandevis till andelarna i de övriga tre grupperna.

I de övriga påståenden om coronas uppkomst har undersökningen inte funnit några större skillnader mellan ungdomarnas svar och deras religiösa positioner, men det finns några saker som undersökningen vill uppmärksamma. En stor del av ungdomarna, närmare 40%, tycker absolut inte att corona är naturens utrensning av befolkningen medan 29% håller med om att det kan vara en utrensning förorsakat av naturen. En stor del av ungdomar bland gruppen av *Neutrala* håller en neutral position i frågan genom att svara mittenalternativet 3, medan samma svarsalternativ endast står för 6% bland *Ateisterna* som har ett större ställningstagande i frågan kring naturens utrensning. Strax över hälften av alla ungdomar håller med om att världen går mot en kristid och att corona är en del av den krisen. Svaren av de *Religiösa* och *Ateisterna* ligger något närmare varandra medan ungdomar i *Gränslandet* och *Neutrala* har mer likande svar. I det stora ligger samtliga fyra grupper relativt nära medelvärdet i frågan om corona som en del av en kommande kristid. När det kommer till förklaringen om att corona kan vara ett biologiskt vapen som är skapat av människan så är det 42% av ungdomarna som inte alls håller med, tillsammans med de som fyllt i skala 2 så utgör det strax över hälften av samtliga som tar avstånd från påståendet. Bland de *Religiösa* håller 15% med om att corona är ett biologiskt vapen, medan endast 3% bland *Ateisterna* håller med i samma grad. Räknar vi med de som svarat i skala 4 så är det de *Neutrala* som har minst andel medhåll, men samtliga grupper ligger rätt nära medelvärdet. En minoritet på 4% har svarat att de inte har någon som helst uppfattning om coronas uppkomst, vilket visar att majoriteten av ungdomarna har bildat sig någon eller några uppfattningar kring vart coronaviruset kommer ifrån. Det finns inga anmärkningsvärda korrelationer mellan ungdomarna svar om deras uppfattningsförmåga om coronas härkomst och ungdomarnas religiösa positioner.

4.4 Socialisationsprocessens betydelse för synen på olika ageranden

4.4.1 Ungdomarnas olika grader av religiösa hem

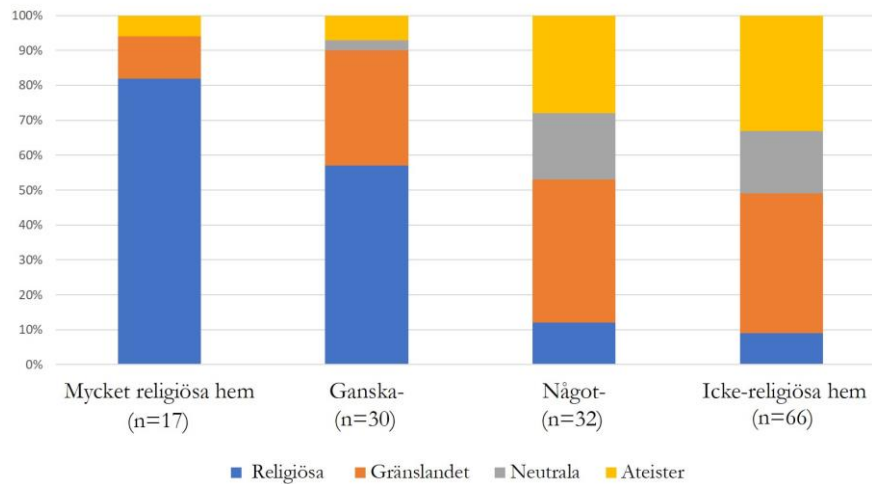
Genom att analysera tre variabler från enkätsvaren har fyra olika bilder kring ungdomarnas grad av religiositet i hemmen funnits: *Mycket religiösa hem*, *ganska*-, *något*-, och *icke-religiösa hem*. Undersökningen menar inte att ungdomarnas familjer från den första graden är extremt religiösa på något sätt, utan svaren indikerar om mer religiös praxis än de andra kategorierna.

Tabell 6. Svarkombinationer som avgör graden av hemmets religiositet (n=145)

	Mycket religiösa hem 12% (n=17)			Ganska religiösa hem 21% (n=30)			Något religiösa hem 22% (n=32)	Icke-religiösa hem 45% (n=66)	
Upplever du att ditt hem präglas av religiösa värderingar?	Ja			Delvis			Nej	Ja/Delvis/Nej	Nej
Någon i hemmet har under senaste halvåret:									
Deltagit i en religiös sammankomst	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja/Kanske/Nej	Nej
Utfört en religiös ritual eller bätt en bön	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja/Kanske/Nej	Nej

Vilka svar som avgjort kategoriseringen framgår i tabell 6, där vi ser att ungdomarna i *Mycket religiösa hem* är de som svarat ”Ja” på att de upplever att hemmet präglas av religiösa värderingar samtidigt som de svarat ”Ja” på antingen det ena eller båda av frågorna kring religiös praxis. De ungdomar som svarat ”Delvis” på frågan om hemmets prägel av religiösa värderingar hamnar istället i gruppen av *Ganska religiösa hem* om de även svarat ”Ja” på någon eller båda av frågorna kring religiös sammankomst eller att någon i hemmet utfört en religiös ritual eller bätt en bön under det senaste halvåret. Har ungdomarna svarat ”Ja” på båda två samtidigt som de svarat ”Nej” vid hemmets prägel av religiösa värderingar så hamnar de också i *Ganska religiösa hem*. De ungdomar som svarat nej på samtliga tre variabler hamnar i gruppen *Icke-religiösa hem* och de ungdomar som har alla andra möjliga kombinationer på svar hamnar i gruppen *Något religiösa hem*. Ungefär en femtedel (22%) av ungdomar kommer från den sistnämnda gruppen, ungefär lika många (21%) från gruppen av *Ganska religiösa hem*, lite mindre än hälften (45%) från *Icke-religiösa hem* och 12% från *Mycket religiösa hem*. De två hemgrupper som anses som mer religiös (*Möjligen*- och *Ganska religiösa hem*) innehåller tillsammans en tredjedel av samtliga ungdomar som deltagit i undersökningen. Att det finns två grader av mer religiösa hem beror på att deras svarsmonster skiljer sig åt, vilket vi kommer återkomma till.

Diagram 3. Fördelningen av ungdomarnas religiösa positioner bland de religiösa hemmen. Procentuellt fördelat (n=145)

För att få en bakgrundsbild om vilka ungdomar som kommer från religiösa och icke-religiösa hem så ser vi i diagram 3 hur många ungdomar från de olika religiösa positionerna⁶⁹ som finns i hemmen. Stapeln längst till vänster visar att 82% av ungdomarna från *Mycket religiösa hem* är ungdomar med positionen *Religiösa* medan 6% har positionen *Ateister*. Resultatet som går att utläsa i denna stapel samt den nästa, om *Ganska religiösa hem*, antyder om ett visst samband mellan hemmets religiositet och ungdomarnas religiösa positionering. I de hem som präglas av mer religiositet återfinns flest ungdomar som sett sig i högre grad än andra i undersökningen som ”religiös”, ”troende”, ”sökande” eller ”andlig”. Bland *Icke-religiösa hem* finns 33% ungdomar som helt och hållet svarat sig som ”ateist” och en minoritet på 9% från positionen *Religiösa*. Nyligen nämnda tredjedelen av ateister indikerar även på att socialisationsprocesser från hem som inte präglas av religion eller religiös praxis kan ha en betydelse för ungdomarnas religiösa position, men denna betydelse försvagas något med tanke på att mönstret i *Något religiösa hem* är snarlik *Icke-religiösa hem*.

4.4.2 Socialisationsprocessens betydelse för religiöst agerande

Undersökningen har funnit att en majoritet av ungdomarna tar avstånd ifrån vikten av religiöst agerande under coronapandemin (vikten av att utföra särskilda ritualer, finna vägledning genom religiositet, be för människor och utveckla inre andlighet) men resultatet visar en stor skillnad mellan hemmen. Det är inte lika många ungdomar från religiösa hem som tar avstånd från dessa påståenden. I samtliga visar procentfördelningen en sjunkande trappa, där graden av ungdomar som ”håller inte alls med” vid vikten av de religiösa agerande sjunker i takt med att religiositetsnivån i hemmen ökar. Detta synliggörs redan i det första påståendet i tabell 7, om vikten av att

⁶⁹ Se avsnitt 4.1 Ungdomarnas olika religiösa positioner.

Tabell 7. Ungdomarnas olika åsikter om agerande under pandemin. Procentuellt redovisat (n=145)

(Färgerna visar en procentskillnad med 10% i jämförelse med medelvärdet. Procentskillnaden är räknad utifrån svar i skala 1+2 tillsammans, 3 för sig och 4+5 tillsammans. Gröna markeringar visar att fler håller med i påståendet och röda visar att fler är emot. Skala 3 är mer neutral och därmed gulmarkerad.)

		Mycket religiösa hem (n=17)	Ganska religiösa hem (n=30)	Något religiösa hem (n=32)	Icke-religiösa hem (n=66)	Alla (n=145)
Under pandemin är det viktigt att utföra särskilda ritualer genom att läsa en speciell text, tända ljus eller rökelse	1: Håller inte alls med	35	77	85	89	79
	2	23	10	3	8	9
	3	18	13	9	3	8
	4	0	0	3	0	1
	5: Håller med helt och hållet	24	0	0	0	3
	Totalt:	100	100	100	100	100
Det är viktigt att ta del av information och följa folkhälso-myndighetens rekommendationer	1: Håller inte alls med	0	0	6	0	1
	2	0	3	0	1	1
	3	0	3	9	6	6
	4	18	14	19	20	18
	5: Håller med helt och hållet	82	80	66	73	74
	Totalt:	100	100	100	100	100
Vi behöver vara extra omtänksamma och rädda om varandra under coronatiden	1: Håller inte alls med	0	3	6	0	2
	2	0	0	0	3	1
	3	12	0	6	14	9
	4	12	7	25	18	17
	5: Håller med helt och hållet	76	90	63	65	71
	Totalt:	100	100	100	100	100
Det är viktigt att finna vägledning genom min religion just nu	1: Håller inte alls med	17	53	78	88	70
	2	6	27	3	6	10
	3	18	10	6	5	7
	4	18	0	0	1	3
	5: Håller med helt och hållet	41	10	13	0	10
	Totalt:	100	100	100	100	100
Det är extra viktigt att be för människor i dessa tider	1: Håller inte alls med	17	36	47	58	46
	2	6	17	35	27	24
	3	6	20	9	12	13
	4	12	10	3	1	5
	5: Håller med helt och hållet	59	17	6	2	12
	Totalt:	100	100	100	100	100
Att utveckla min egen inre andlighet är extra viktigt nu	1: Håller inte alls med	30	60	78	80	70
	2	0	20	6	14	12
	3	29	20	13	6	13
	4	12	0	0	0	1
	5: Håller med helt och hållet	29	0	3	0	4
	Totalt:	100	100	100	100	100

utföra särskilda ritualer under corona pandemin: 89% från *Icke-religiösa hem* tar helt avstånd i påståendet, 85% bland *Något-religiösa hem*, 77% bland *Ganska religiösa hem* och 35% bland ungdomarna i *Mycket religiösa hem*. Räknas procenttalen ihop kring vad ungdomarna i grupperna har svarat i skala 1–2 så finns den sjunkande trappan kvar men den jämnar ut sig mellan ungdomar från *Ganska-och Något-religiösa hem*. Som vi kan

se i de två översta grönmarkerade ruterna i tabell 7, så har lite över hälften av ungdomarna i *Mycket religiösa hem* (58%) tagit ett avstånd från att ritualerna är viktiga under pandemin men i jämförelse med medelvärdet på 88% så är det ett betydligt lägre avståndstagande. Nästan en fjärdedel av ungdomarna i *Mycket religiösa hem* anser att särskilda ritualer som att läsa en text, tända ljus eller rökelse är viktigt under pandemin, medan inga från de övriga hemman helt håller med om dess betydelse.

Den sjunkande trappan går igen vid ”Det är viktigt att finna vägledning genom min religion just nu”. Totalt är det 70% som inte alls håller med. Avståndstagandet är 88% bland *Icke-religiösa hem*, 78% i *Något religiösa hem*, 53% i *Ganska religiösa hem* och 17% av *Mycket religiösa hem*. En bra bit över hälften av ungdomarna från *Mycket religiösa hem* håller helt med, medan ingen från de *icke-religiösa hemma* gör det. Skillnaderna mellan ungdomarnas svar från *Ganska-* och *Något religiösa hem* minskar vid jämförelse av skala 1–2 tillsammans. I överlag är samtliga svar från denna fråga väldigt lik mönstren från svaren till ”Att utveckla min egen inre andlighet är extra viktig nu”, speciellt bland grupperna *Ganska-*, *Något-* och *Icke-religiösa*. Gruppen *Mycket religiösa hem* har 30% som inte håller med, och 41% som tycker utveckling av inre andlighet är extra viktigt. Vid påståendet om vikten att be för andra människor just nu finns samma omtalade trappa som tidigare, men vid detta påstående finns det ett större medhåll från de andra grupperna och en större spridning mellan svaren. Totalt tar 70% avstånd genom att svara i skalan 1–2. Av dessa är det 46% som svarat ”Håller inte alls med”, vilket är en mycket mindre andel än i de ovannämnda påståendena. Bland religiösa ageranden är det bönen som får störst betydelse och 71% bland ungdomar från *Mycket religiösa hem* håller med i skalan 4–5 av att det är extra viktigt att be för människor i dessa tider. Bland ungdomar i *Ganska religiösa hem* är det 27% som håller med i samma skala, medan ungdomar från *Något Religiösa hem* har 9% och bland *Icke-religiösa hem* är det 3% som håller med om att bönen är extra viktig.

Ungdomar från *Mycket religiösa hem* har i flera påståenden en högre svarsfrekvens till mittenalternativet ”3”. Detta gäller kring betydelsen av ritualer, religiös vägledning och vid utveckling av inre andlighet. Vid påståendet om betydelsen av att be för människor har färre ungdomar i gruppen svarat mittenalternativet. Detta kan indikera om att det finns ett tydligare ställningstagande kring vikten av bönen än vikten av ritualer, vägledning och inre andlighet.

I påståendena om folkhälsomyndighetens rekommendationer och vikten av omtänksamhet har undersökningen inte funnit några anmärkningsvärda skillnader, även om det tillskillnad från de andra grupperna inte finns någon ungdom från de *Mycket religiösa hemmen* som svarat i en skala 1–3 på frågan kring folkhälsomyndighetens rekommendationer.

4.4.3 Socialisationsprocessens betydelse för kontakt vid samtalsstöd

Ett annat sätt att se på agerande kring corona är hur ungdomarna använder sig av religion som stöd vid orosamtal. För att se om det finns någon skillnad mellan vilka ungdomar i de olika religiösa hemmen vänder sig till religiösa samtal har undersökningen frågat i enkäten om vem eller vilka ungdomarna har talat med under den senaste månaden om de varit bekymrad eller orolig för något som berör coronapandemin. Innan vi tittar på de religiösa hemmen så överblickar vi vem eller vilka som ungdomarna i studien svarat att de samtalat med vid oro eller bekymmer som orsakats av corona.

Tabell 8. Kontakt vid samtal om oro eller bekymmer kring coronaviruset (n=145)

Kontakter:	Procentuell fördelning:
Någon av mina föräldrar/vårdnadshavare	84
Kompis	72
Syskon	51
Annan släkting	33
Lärare	33
Pojkvän/flickvän/make/maka	28
Gud	9
Kurator, skolsköterska eller annan vuxen på min skola	8
Någon mötesplats på internet	8
Ingen	7
Ledare i en organisation där jag är med	4
Präst, imam eller annan religiös företrädare	4
Annat	4
En andlig kraft	1
Ungdomsmottagning	1
Bris eller annan telefonjour	0

I tabell 8 ser vi att ungdomarna framförallt har talat med sina nära anhöriga. 84% har talat med sina föräldrar, 72% med sina kompisar. Sedan fylls listan på av syskon och andra släktingar. Därefter är det 33% av ungdomarna som har talat med sin lärare, det är ungefär lika många som har talat med sin partner om oro kring coronapandemin. När det kommer till något som vi kan kategorisera som religiösa samtal så är det totalt 9% som talat med Gud, 1% med en andlig kraft och 4% med en präst, imam eller annan religiös ledare. Totalt är det fler ungdomar som svarat att de samtalat med Gud än att de inte samtalat med någon. 4% har svarat att de talat med något annat.

Om vi fördelar detta mellan de religiösa hemmen kan vi i tabell 9 se att ungdomar från *Mycket religiösa hem* står för merparten av dessa samtal, men att det förekommer samtal med Gud i alla grupper förutom *Icke-religiösa hem*. Notera att det är en väldigt liten minoritet av ungdomarna som ingår i dessa svar.

Tabell 9. Skillnader mellan hemmen vid samtal om oro kring coronapandemin. Procentuellt redovisat (n=145)

	Mycket religiösa hem: (n=17)	Ganska religiösa hem: (n=30)	Något religiösa hem: (n=32)	Icke – religiösa hem: (n=66)	Alla: (n=145)
Gud	37	3	6	0	9
Ingen	6	3	9	6	7
Präst, imam eller annan religiös ledare	12	10	0	0	4
Annat	0	0	6	4	4
En andlig kraft	6	3	0	0	1

Sammanfattningsvis så visar resultatet att det finns skillnader i hur ungdomar från religiösa och icke-religiösa ungdomar har svarat kring åsikter om agerande kring corona samt i vilka som vänder sig till religiösa samtal. Svaramönstret visar att ungdomar från icke-religiösa hem har tagit ett betydande större avstånd än ungdomar från religiösa hem i åsikter om religiös vägledning, bön och utveckling av inre andlighet under coronapandemin. Ungdomar från icke-religiösa hem har tillskillnad från de religiösa hemmen inte heller någon som svarat att de samtalat med Gud eller en präst, imam eller annan religiös ledare vid oro kring coronaviruset. Detta indikerar om att socialisationsprocesser kan ha en betydande roll för hur religion tar plats i ungdomarnas liv under coronapandemin, framförallt med tanke på att det inte finns några anmärkningsvärda skillnader i hur ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem har svarat på påståenden som inte har religiös anknytning (om att följa folkhälsomyndighetens rekommendationer eller att vara extra omtänksam). Svaramönstret inom de religiösa hemmen stärker betydelsen av att ungdomarnas åsikter bör ses i kontexten till familjemedlemmarnas vanor kring religiös praxis och hemmets religiösa värderingar, eftersom svarsskillnader finns mellan de olika graderna av religiösa hem. Mindre religiositet i hemmet visar på ett större avståndstagande i påståenden som rör religiös praxis och ungdomar från *Något religiösa hem* har oftare angett ett svar som närmar sig ungdomar från *Icke-religiösa hem*, medan avståndet mellan svar från *Mycket religiösa hem* och *Icke-religiösa hem* är desto större i frågor som rör religiöst agerande under coronapandemin. Även om resultatet antyder om socialisationsprocessers betydelse så säger resultatet dock inget om huruvida dessa skillnader verkligen beror på de olika graderna av religiositet i hemmen eller om det snarare beror på andra faktorer.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Undersökningens begränsade tidsramar, förutsättningar och urval medför att resultatet inte bör tolkas representativt för en större ungdomsgrupp, utan resultatet visar hur ungdomarna i just denna studie har svarat. Att vissa svarmönster från denna studie stämmer väldigt väl överens med delar av forskningsprojektet *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga människors liv* indikerar samtidigt om att denna undersökning kan säga någonting om ungdomars olika förhållningssätt,⁷⁰ men det är indikation som ska tas med stor försiktighet och utlåta vidare forskning att svara på.

Metoden för utdelning av enkäten kan tänkas ha medverkat till att ungdomar med ett visst intresse för religion svarat på enkäten i högre utsträckning än om enkäten enbart delats ut i helklasser. Flera lärare har meddelat att de delat ut enkäten genom att tillgängliggöra den på elevernas digitala plattform.⁷¹ Detta tillvägagångssätt kan ha möjliggjort att så mycket som en tredjedel av ungdomarnas som svarat kommer från *Mycket* eller *Ganska religiösa hem*.⁷² I enkätstudien *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* är det totalt 13% som upplever att deras hem har en ”aktiv religiös tro”.⁷³ I jämförelse med *Unga och religion* har ett högt antal ungdomar med religiös hemmiljö deltagit i undersökningen. Skillnaden i procenttalet mellan undersökningarna kan möjligt bero på undersökningarnas olika omfång och olika analyserande variabler. När det inte är exakt samma fråga som besvaras försvåras jämförelsen. I denna undersökning är upplevelsen av hemmets religiösa värderingar och två former av religiös praxis avgörande för bedömningen av de religiösa hemmen (vilket i sig är en snävbedömning). Om en ”aktiv religiös tro” ska tolkas som det samma som att svara ”ja” på samtliga variabler som ligger i grund för denna undersökning analys om religiösa hem så överensstämmer antal deltagande från religiösa familjer med *Unga och religion*, då gruppen av *Mycket religiösa hem* utgör 12% totalt antal svarade. Inkluderar vi samtliga tre nivåer av religiösa hem, *Mycket-ganska-* och *något religiösa hem* så är över hälften av ungdomarna från hem som kan ses religiösa.⁷⁴ En förklaring till att denna undersökning har ett högt antal ungdomar från religiösa hem kan ses i urvalet.⁷⁵ En strävan var att nå ungdomar från religiösa hem och procenttalet indikerar om en lyckad strategi men påvisar även hur metoden påverkar resultatet.

⁷⁰ Jämför exempelvis tabell 8 i avsnitt 5.4.3 i denna undersökning med tabell 10 i *Religion som resurs?* Se Bromander 2012, s. 61.

⁷¹ Se avsnitt 2.2.2 Enkätutdelning och inkomna svar., 2.3 Bortfallsanalys

⁷² 12% från *Mycket religiösa hem* och 21% från *Ganska religiösa hem*. Se avsnitt 4.4.1 Ungdomarnas olika grader av religiösa hem.

⁷³ Jarnkvist och Klingenberg 2019, s. 95.

⁷⁴ . Se avsnitt 4.4.1 Ungdomarnas olika grader av religiösa hem i jämförelse med: Jarnkvist och Klingenberg 2019, s. 95.

⁷⁵ Se avsnitt 2.2.1 Urval.

Det finns fler resultatskillnader som indikerar på att metoden av att dela ut enkäten via skolor har fått en metodeffekt. I enkätstudien som nyss nämnes har få ungdomar svarat att de vid oro eller ångest talat med en lärare, endast 2% har angett det.⁷⁶ Procenttalet liknar resultat från enkätstudien *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga människors liv* där 4% svarat detsamma.⁷⁷ Ungdomar i denna undersökning har till en grad av 33% svarat att de talat med en lärare om oron kring coronaviruset.⁷⁸ Att lärarens roll vid orosamtal verkar skilja sig, medan resten av svaren kring orosamtal ligger i linje med tidigare forskning, kan bero på att ungdomarna reflekterat kring sin närmiljö vid svarandets stund. *Religion som resurs* skickades direkt ut till ungdomarnas hemmiljö medan enkäten från denna undersökning skickades via skolmiljö och via lärare. Samtidigt är enkäten förmodligen inte besvarad i skolans lokaler, då flera gymnasieskolor var stängda under perioden då enkäten var öppen. Det skilda resultatet behöver inte vara anknutet till metoden, utan kan tänkas påverkas av att coronaviruset även är en samhällskris, som inte minst inkluderar skolans verksamhet, medan oro som tidigare forskning frågat kring kan ses som mer privat. Vidare forskning behövs för att se vad skillnaderna kring samtal med lärare kan bero på. Om det är en metodeffekt kan frågan över validitet ställas kring övriga delar som berör skolmiljö. Eftersom läraren har fått en framträdande roll i resultatet, är det därmed möjligt att frågor kring oron om pågående gymnasiestudier har fått en högre oroseffekt än om enkäten besvarats utanför skolmiljön?

Det är till undersökningens förtjänst att inga undantag har behövts göra kring analysens fördelning av religiösa hem och vid religiösa positioneringar är det endast en handfull ungdomar bland två positioner som varit svårplacerade. Samtidigt har detta bidragit till att antalet ungdomar i respektive grupp skiljer sig åt storleksmässigt.⁷⁹ Analysmetoden kring fördelning av grupper kan därmed tänkas påverka validiteten i undersökningen. Procenttal som redovisar gruppen av *Neutrala* ungdomar representeras av betydligt färre ungdomar än de övriga grupperna. Gruppen visar ett avvikande mönster kring några orosområden genom en större neutralitet eller avståndstagande,⁸⁰ och frågan är om gruppen visat ett annorlunda svar om de representerats av fler ungdomar?

Att undersökningen använt sig av en kvantitativ metod med förbestämda frågor innebär att undersökningen inte kan svara på vilka förklaringar som ungdomarna har kring coronas uppkomst, utan endast undersöka hur ungdomarna som deltagit i studien förhåller sig till de utvalda förklaringarna som enkätfrågorna behandlar. För att få en generaliserbarhet kring ungdomarnas förhållning till olika påstående om coronavirusets närvaro behövs vidare studier med mer omfattande urval och större deltagarantal. För att få en djupare förståelse kring ungdomars förklaringar kring coronas närvaro behövs vidare forskning med en kvalitativ metod.

⁷⁶ Klingenberg 2019, s. 79.

⁷⁷ Bromander 2012, s. 61.

⁷⁸ Se avsnitt 5.4.3, tabell 8.

⁷⁹ Se avsnitt 4.1 Ungdomars olika religiösa positioner och 4.4.1 Ungdomars olika grader av religiösa hem.

⁸⁰ Se avsnitt 4.2 Ungdomars oro kring coronaviruset, tabell 4.

Undersökningens reliabilitet bör betraktas i ljuset av hur samhället påverkades av coronapandemin under undersökningsperioden, då enkätsvaren är ögonblicksbilder från en pågående samhällskris.

5.2 Resultatdiskussion

Endast en minoritet på 8% av ungdomarna i denna undersökning har svarat att de inte känner någon oro kring coronaviruset.⁸¹ Resultatet visar på en stor orosgrad bland ungdomarna. Detta måste dock läsas från den stora grad av stress, oro och ångest som tidigare forskning har visat finns hos ungdomarna generellt, där närmare hälften av ungdomarna har känt oro en gång i veckan eller mer.⁸² Vid jämförelse med resultat från *Unga och Religion* där 11% svarat att de inte alls känt någon oro eller ångest det senaste halvåret,⁸³ blir den höga grad av oro som tidigare redovisats kring coronaviruset inte så anmärkningsvärd. Ungdomar verkar generellt ange en hög orosnivå och det är möjligt att denna oro blir än mer påtaglig under coronapandemin. Tidigare forskning har visat att ungdomar som beskriver sig mer religiösa har en större nivå av stress, även om forskningen inte kan påvisa att det är religiositeten som är faktor till denna stress på något vis.⁸⁴ Denna undersökning kan delvis bekräfta detta samband eftersom det inte finns någon bland ungdomarna i gruppen av *Religiösa* som svarat att de ”inte alls” känt oro kring coronaviruset.⁸⁵ Gruppen av *Religiösa* visar även ett svarsmönster där ungdomarna tenderar att fundera oftare på flera orosområden, detta utmärker sig mest i området om funderingar kring coronas påverkan på ”Min eller min familjs ekonomiska situation”.⁸⁶ Att en stor del av ungdomarna i gruppen *Religiösa* känner oro kring ekonomiska aspekter, tillskillnad från ungdomarna i de övriga religiösa positionerna, kan antyda om att socioekonomiska bakgrunder kan vara en faktor som påverkat gruppens orosgrad? Eftersom undersökningen inte frågat om ungdomarnas socioekonomiska bakgrund är frågan svår att diskutera men med hänvisning till resultatet och till tidigare forskning av Dörthe Vieregges studier om att ungdomar i ett socioekonomiskt område använder religion och coping,⁸⁷ så vore en vidare forskning kring religiösa ungdomars oro i coronapandemin intressant att undersöka i relation till socioekonomiska bakgrunder.

Förutom de ovannämnda skillnaderna i att *Religiösa* ungdomar varit benägna att ange en något högre orosgrad och orosområden, som ska utläsas i relation till den stora oron i sin helhet samt till andra potentiella faktorer, kan denna undersökning inte finna några vidare samband mellan religiös positionering och orosgrad kring coronaviruset.

⁸¹ Se avsnitt 4.2 Ungdomars oro kring coronaviruset, figur 1.

⁸² Bromander 2012, s. 58–59.

⁸³ Klingenberg 2019, s. 79.

⁸⁴ Klingenberg 2012, s. 86.

⁸⁵ Se avsnitt 4.2, diagram 2.

⁸⁶ Se avsnitt 4.2 Ungdomarnas oro kring coronaviruset.

⁸⁷ Vieregge 2016, s. 142–143, 148.

Resultatet från denna undersökning visar att det finns skillnader kring hur ungdomar från olika religiösa positioner uttrycker sig gällande olika förklaringar kring coronas närvaro. Undersökningen kan dock inte svara på hur stor utsträckning de olika religiösa positioneringarna är en bidragande faktor till sambanden. Bland de tre mest markanta skillnaderna finns påståendet att corona i första hand kan förklaras naturvetenskapligt. Strax över 20% av ungdomarna från både *Religiösa* och *Neutrala* grupperna tar ett avstånd kring naturvetenskapliga förklaringar medan samtliga ungdomar bland *Ateisterna* håller med i frågan eller svarat mittenalternativet. Samtidigt finns det en stor splittring inom gruppen av *Religiösa*, ungdomarna, vars svar är mer jämnt fördelat i skalan 1-5.⁸⁸ Tidigare forskning av von Brömssen antyder om att naturvetenskapliga teorier får tolkningsföreträde i undervisningen på flera gymnasieprogram men att naturvetenskapliga programmet präglas extra av detta.⁸⁹ Det är därmed tänkbart att ungdomarnas olika gymnasieprogram kan ha påverkat deras svar i frågan. Bland de olika religiösa positionerna är det rätt jämnt fördelat av andelen som läser naturvetenskapliga programmet. Endast gruppen av *Neutrala* saknar ungdomar från naturvetenskapligt program,⁹⁰ vilket skulle kunna gå i linje med att det just i denna grupp finns större procenttal som tar avstånd från naturvetenskapliga förklaringar kring coronavirusets uppkomst. Notera att gruppen av *Religiösa* har en stor splittring inom sin grupp, vilket lämnar öppet till en teoretisk möjlighet i att gymnasieprogram kan ha en inverkan i frågan. Skolinspektionen skriver hur religionsundervisningen kan skilja sig bland yrkesförberedande och studieförberedande linjer.⁹¹ Denna undersökning visar att den *Neutrala* gruppen i större grad än övriga grupper består av ungdomar som läser yrkesförberedande gymnasieprogram och minst av ungdomar bland studieförberedande program.⁹² Undersökningen har inte systematiskt undersökt ungdomarnas gymnasieprogram i förhållande till förklaringar om coronas närvaro och kan vare sig bekräfta eller dementera gymnasieprogrammet inverkan på frågan. Mer forskning behövs för att undersöka om gymnasieprogram kan vara en faktor till att svar kring naturvetenskapliga förklaringar kring coronavirusets närvaro skiljer sig.

Vid forskning om gymnasieprogram har en inverkan på ungdomarnas åsikter kring religion kan frågan ställas vad det är som skiljer, är det undervisningsupplägg eller kanske umgänget i klassen som påverkar? Sjöborg skriver om hur vänner har en betydande roll ungdomarnas möte med religion,⁹³ och i denna undersökning har vänner fått en betydande roll vid samtal om oro kring coronaviruset, 72% av ungdomarna har svarat att de samtalat med sina vänner.⁹⁴ Denna undersökning har inte systematiskt undersökt vännernas betydelse i förhållande till de religiösa positionerna och frågan kvarstår om vänner har haft en betydande roll i skillnaderna kring svaren om

⁸⁸ Se avsnitt 4.3

⁸⁹ Von Brömssen 2012, s. 146–148.

⁹⁰ Se avsnitt 4.1, tabell 3.

⁹¹ Skolinspektionen 2012, s. 17.

⁹² Se avsnitt 4.1, tabell 3.

⁹³ Sjöborg 2012, s. 119.

⁹⁴ Se avsnitt 4.4.3, tabell 8.

förklaringarna till coronas närvaro? Förutom svarskillnader kring hur religiösa positioner svarat om naturvetenskapliga förklaringar så finns det skillnader kring de två påståenden som möjligen kan läsas inneha mer religiös karaktär än övriga: ”Corona är Guds straff till människan” och ”Det finns en större mening med att corona finns.” Skillnaden visas ett svarsmönster för ungdomar i gruppen *Ateister* tar ett betydligt större avstånd än ungdomar i gruppen *Religiösa*. Undersökningen har inte hittat några svarsskillnader bland religiösa positioner i de övriga påståendena kring coronas närvaro.⁹⁵

Undersökningen bekräftar Jarnkvist och Klingenberg's resultat som visar att det finns ett visst samband mellan i vilken utsträckning ungdomar möter religion i hemmet och deras egen religiösa orientering.⁹⁶ Lövheim redovisar från *Religion som resurs?* hur grupperingen av *icke-religiösa*, som till en stor del innehåller ateister, tenderar att komma från hem som saknar aktivt religiös tro.⁹⁷ Det är inte helt enkelt att jämföra denna gruppering av ungdomar med grupperingarna i denna studie eftersom de bygger på olika variabler, men denna undersökning kan till viss del bekräfta Lövheims redovisade resultat. Detta med hänvisning till att *Ateisterna* i denna undersökning återfinns till stor del inom *Icke-religiösa* och *Något religiösa hem*.⁹⁸

Tidigare forskning visar att majoriteten av svenska ungdomar inte utför religiös praxis såsom bön.⁹⁹ Röster från kvalitativ forskning i enskilda intervjuer samt intervjuer i fokusgrupper antyder dock om att det finns en vilja hos muslimska ungdomar att be men att bönen uteblir eftersom den bortprioriterats i en väldigt sysselsatt vardag.¹⁰⁰ Ungdomarna som svarat i denna undersöknings enkätstudie menar till en rätt stor minoritet på 17% att det är extra viktigt att be för människor i dessa tider. Procenttalet har framförallt svarats av ungdomar från religiösa hem, och bland *Mycket religiösa hem* håller 71% med om vikten av bön.¹⁰¹ Det här resultatet är svårt att jämföra med tidigare forskning, eftersom det säger något om ungdomarnas attityd till vikten kring religiös praxis snarare än utförandet. Tidigare forskning behandlar framförallt vad ungdomarna utför rent praktiskt samtidigt som den snuddar vid attityder när intervjupersoner vittnar om en välvilja till att be om mer tid fanns. Framtida forskning vore intressant kring hur ungdomar värdesätter bönen, och annan religiös praxis samt undersöka vilka element som ungdomarna anser är viktiga med utförandet.

När ungdomarna i enkätundersökningen frågats vem eller vilka de talat med kring oro om coronaviruset så stämmer resultatet i överlag väldigt väl med tidigare forskningsresultat som har frågat generellt kring samtal vid oro eller ångest. I *Religion som resurs* har 15% av ungdomarna talat med Gud vilket är 6% fler än i denna studie.

⁹⁵ Se avsnitt 4.3

⁹⁶ Jarnkvist och Klingenberg 2019, s. 96–99., Se avsnitt 4.4.1, Diagram 3.

⁹⁷ Lövheim 2012, s. 90.

⁹⁸ Se avsnitt 4.4.2, diagram 3.

⁹⁹ Trondman 2012, s. 314., Klingenberg 2019, s. 35.

¹⁰⁰ Von Brömssen 2012, s. 145., Berglund 2012, s. 270.

¹⁰¹ Se avsnitt 4.4.2, tabell 7.

Samtidigt har denna undersökning 2% fler som talat med en präst, imam eller annan religiösledare samt 1% som talat med en andlig kraft (sist nämnda samtalskategorin har valts till i denna undersökning och finns inte i tidigare forskning). Tidigare forskning har en något högre svarsprocent kring de ungdomar som inte talat med någon. Till svarsalternativet ”ingen” har 18% av ungdomarna från *Unga och religion*, 15% från *Religion som resurs?* och 7% från de denna undersökning svarat.¹⁰² Att denna studie visar en något mindre procentantal känns inte vidare anmärkningsvärt med tanke på pandemin berör alla i samhället. Det finns ingen vidare skillnad i hur ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem svarat kring att de avstått från att samtala med någon om oro kring corona. Däremot är det tydligt att det är bland de religiösa hemmen som samtal med Gud genomförts, 36% inom *Mycket religiösa hem* har talat med Gud medan ingen gjort det bland de *Icke-religiösa hemmen*.¹⁰³ Detta stämmer med tidigare forskning, i *Unga och religion* svarade en tredjedel av ungdomarna i gruppen *Troende* att de talat med Gud vid oro eller ångest.¹⁰⁴

Avslutningsvis kan undersökningen konstatera att religion har haft en betydande plats i mötet med coronapandemin för en minoritet av de 145 gymnasieungdomar som har deltagit i enkätundersökningen. Bland denna minoritet av ungdomar har religion kunnat förklara för några om tillvaron som de befunnit sig, religion har varit en resurs genom att religiös praxis som bön och ritualer ansetts viktigare under coronapandemin och några ungdomar har fått stöd genom att samtala med Gud, en andlig kraft eller med en religiös ledare om sin oro kring coronaviruset.

¹⁰² Bromander 2012, s. 61., Klingenberg 2019, s. 79. Se i denna uppsats avsnitt 4.4.3, tabell 8.

¹⁰³ Se avsnitt 4.4.3, tabell 9.

¹⁰⁴ Klingenberg 2019, s. 87.

6. Sammanfattning

Det här är en undersökning om ungdomar, religion och corona. Undersökningen är genomförd under en tidsperiod där gymnasieungdomars vardag påverkats starkt av en pågående världspandemi. Därmed väcks ett intresse att undersöka om några ungdomar känner oro kring coronasituationen och om religion kan vara en resurs i den eventuella oron. Syftet med undersökningen är att undersöka religionens närvaro i några gymnasieungdomars möte med världspandemin.

Undersökning består av 145 enkätsvar som samlats in under de sista två veckorna av april 2020. Enkäten utformades via Google-formulär och gick ut digitalt till gymnasieungdomar via deras religionslärare. Ungdomar från Blekinge, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Sörmland och Värmland har deltagit. Dom svarande är i en ålder mellan 16–20 och läser på olika gymnasieprogram.

Första frågeställningen som undersökningen frågar efter är om ungdomar med olika religiösa positioner upplever olika grader av oro kring coronaviruset. De olika religiösa positionerna har undersökningen utformat inspirerat från tidigare forskningsprojekt och analyserat fram genom klusteranalys. Resultatet visar att det inte finns någon anmärkningsvärd korrelation mellan ungdomarnas positioner och orosgrader. Samtidigt har mindre skillnader synliggjorts såsom att samtliga ungdomar inom analysgruppen av *Religiösa* känner en oro kring coronaviruset samt att ungdomar i gruppen funderar oftare kring vissa orosområden, i övriga grupper finns det minoriteter som inte känner sig oroliga. Överlag visar resultatet att de flesta i undersökningen känner någon grad av oro.

Andra frågeställningen undrar om det finns några skillnader i hur ungdomar från olika religiösa positioner uttrycker sig kring olika förklaringar om corona närvaro. Resultatet visar att det finns skillnader. De flesta ungdomar i undersökningen håller inte med om att corona är Guds straff till människan, men nästan en femtedel bland ungdomarna i gruppen av *Religiösa* håller med medan över 90% av *Ateisterna* inte alls håller med. Likaså är gruppen av *Religiösa* mer framträdande vid påståendet om att det finns en större mening med corona, nästan hälften av ungdomarna håller med i detta. Till det stora visar resultatet att över hälften av ungdomarna helt och hållet tror att corona i första hand kan förklaras med naturvetenskapliga teorier, men annars är förklaringen kring naturvetenskapen en av de tre förklaringar som skiljer sig mellan de religiösa positionerna. Majoriteten av *Ateisterna* och ungdomar i gruppen *Gränslandet* (ungdomar som kännetecknat sig både som ateister och någon grad av religiös) menar att corona ska förklaras genom naturvetenskapen i första hand. Detta skiljer sig från *Religiösa* och *Neutrala* (neutrala tar avstånd från både religiositet och ateism) som har strax över 20% i båda grupper som tar avstånd från naturvetenskapliga förklaringar kring coronaviruset.

Den tredje frågan som undersökningen söker svar på är om det finns några skillnader i vad ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem anser kring olika ageranden under pandemin. Undersökningen har funnit att det finns skillnader samt att dessa förekommer bland de ageranden som undersökningen valt att se som religiösa ageranden. Dessa berör vikten av särskilda ritualer (som att läsa en speciell text, tända ljus eller rökelse), finna religiös vägledning, be och utveckla inre andlighet. I alla dessa kategorier speglas religiösa socialisationsprocesser genom att ungdomar som bor i hem vilka präglas av religiösa värderingar eller där någon religiös praxis förekommer har i högre grad svarat att religiöst agerande är viktiga än andra ungdomar. Vid icke religiöst agerande, som att följa folkhälsomyndighetens krav eller att vara extra omtänksam, har undersökningen inte hittat några anmärkningsvärda skillnader kring ungdomar från religiösa och icke-religiösa hem. Vid frågor kring samtalsstöd vid oro över corona visar resultatet på att det framförallt är ungdomar från de religiösa hemmen som använt sig av samtal till Gud, en andlig kraft, en präst, imam eller annan religiös ledare.

Undersökningens slutsats är att religion och orosgrader kring coronaviruset inte uppvisar någon korrelation till varandra men att religion tycks spela en betydande roll under coronapandemin för en minoritet av religiösa ungdomar som deltagit i undersökningen. Denna betydande roll visar sig i förklaringar till coronavirusets uppkomst, i religiös praxis som är extra viktig under coronatiden samt i religiösa samtal som utförts när ungdomar känt oro kring coronaviruset.

Referenser

- Berglund, Jenny. 2012. "Islam som resurs?". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag
- Bromander, Jonas. 2012. "Religion som resurs: en översikt av enkätmaterialen". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Bromander, Jonas och Mia Lövheim (red.) 2012. *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Cetrez Önver. 2012. "Mer lika än olika". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Eriksson Barajas, Katarina., Forsberg, Christina och Yvonne Wengström. 2013. *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbete och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Geels, Antoon och Owe Wikström. 2012. *Den religiösa människan. En introduktion till religionspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Jarnkvist, Karin och Maria Klingenberg. 2019. "Religion i relation". I Klingenberg Maria och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Klingenberg, Maria. 2019. "Vad gör du och hur mår du?". I Klingenberg Maria och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Klingenberg, Maria. 2019. "Hur studera religion?". I Klingenberg Maria och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Klingenberg, Maria och Mia Lövheim. 2019. "Religion i ungas liv: en introduktion?". I Klingenberg, Maria och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Klingenberg, Maria och Mia Lövheim. 2019. "Metodappendix". I Klingenberg Maria och Mia Lövheim (red.) *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutrala?* Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Larsen, Ann Kristin. 2018. *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 2 uppl. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Lövheim, Mia. 2012. "Ungas religiositet: tidigare forskning och nya frågor". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Sjöborg, Anders. 2012. "Centralt eller perifert? Ungas kontakter med religion i vardagen". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Skolinspektionen. 2012. *Mer än vad du kan tro. Religionskunskap i gymnasieskolan*. Kvalitetsgranskande rapport 2012:3. Stockholm: Skolinspektionen.
- Thurfjell, David. 2016. *Det gudlösa folket. De postkristna svenskarna och religionen*. Stockholm: Norstedts.
- Trondman, Mats. 2012. "Religiositetsparadoxer". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Trost, Jan och Oscar Hultåker. 2016. *Enkätboken*. 5 uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Vetenskapsrådet. 2017. *God forskningsred.* Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vieregge, Dörthe. 2016. "Religion in the Lives of Socio-Economically Disadvantaged Young People: Findings of an Empirical Study in Hamburg, Germany". I Astley Jeff och Leslie J. Francis (red.) *Diversity and Intersectionality. Studies in Religion, Education and Values.* Bern: Peter Lang.
- von Brömssen, Kerstin. 2012. "Elevernas möten med religion i gymnasieskolan". I Bromander Jonas och Mia Lövheim (red.) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv.* Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Quennerstedt, Ann., Harcourt, Deborah och Jonathon Sargeant. 2014. "Forskningsetik i forskning som involverar barn. Etik som riskhantering och etik som forskningspraktik", i, *Nordic Studies in Education*, no. 2, vol. 34, pp.77–93.

Elektroniska referenser

- CODEX. Regler och riktlinjer för forskning. Forskning som involverar människan.
www.codex.vr.se (hämtat 2020-04-13)
- Flashback. "Coronaviruset är en renande eld från Gud" Forumtråd skapat 2020-03-20
www.flashback.com (hämtat 2020-04-08)
- Folkhälsomyndigheten. Nyheter och press. Nyhetsarkiv 2020 januari, "Bekräftat fall av nytt coronavirus i Sverige" www.folkhalsomyndigheten.se (hämtad 2020-05-18)
- Folkhälsomyndigheten. Smittskydd och beredskap. Utbrott. Aktuella utbrott. Covid-19 Bekräftade fall i Sverige- dagligen uppdatering. www.folkhalsomyndigheten.se (hämtad 2020-04-14 och 2020-05-01)
- Hindu Janajagruti Samiti. News. "Coronavirus: Beginning of Crisis?" www.hindujagruti.org (hämtat 2020-04-14)
- Holmqvist, Anette "Regeringen satsar på sommarjobb för unga" artikel i *Aftonbladet*, publicerad 2020-04-21 www.aftonbladet.se (hämtat 2020-05-27)
- Patheos. Willow Rose "Simple Witchery: Witchcraft In The Time Of Coronavirus" Agorna blogginlägg, publicerad 2020-03-19 via Patheos. www.patheos.com (hämtat 2020-04-12)
- PsychCentral. John Amodeo "How the Coronavirus Helps Us Understand the Buddhist View of Our Interdependence" blogginlägg, publicerad 2020-03-19 via PsychCentral. www.psychcentral.com (hämtat 2020-04-12)
- Svenson, Olivia. "Så många personer är coronasmittade – i varje stadsdel" artikel i *Aftonbladet*, publicerad 2020-04-07 www.aftonbladet.se (hämtat 2020-04-07)
- Sveriges kristna råd. Kyrkorna och corona viruset. "Bön" www.skr.org (hämtat 2020-04-12)
- Sverige Radio. Poddar. Människor och tro "Coronaviruset – Guds straff eller?" publicerad 2020-03-19 www.sverigesradio.se (hämtat 2020-04-13)
- Sveriges Radio, "Eslöv kommun: Ungdomar har medvetet hostat på äldre" publicerad 2020-03-30 www.sverigesradio.se (hämtat 2020-05-27)
- Söderlund, Frida "Unga om rädslan för corona: 'Min kropp skälver av ångest'" Artikel i *Aftonbladet*, publicerad 2020-04-07 www.aftonbladet.se (hämtad 2020-04-07)

Bilaga 1 Brev till religionslärare

Rubrik: Elevenkät om Corona och Religion

Hej,

I ett uppsatsarbete via Högskolan Dalarna undersöks religionens plats för några gymnasieungdomar mitt under världspandemin som covid-19 orsakat. Tiden vi befinner oss i ger en unik möjlighet att skapa förståelse för ungdomars oroshantering i kristider. Tar ungdomarna stöd i religion vid mötet med coronapandemin? Det är en fråga som undersökningen tar avstamp från och vill undersöka i en enkätstudie. Jag undrar om du har möjlighet att skicka ut enkäten till dina elever? Du behöver inte svara på detta mail och det är frivilligt att dela ut enkäten bland klasserna.

Enkäten tar ca 5–15 minuter att besvara och är öppen från idag till fredag den 1 maj. Endast elever från 16 år får besvara enkäten, då de bedöms tillräckligt gamla att själva besluta om sitt deltagande utan vårdnadshavarens samtycke. Det framgår i enkäten att det är frivilligt att medverka.

Här är länken till enkäten:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe28DKX023rUTzO0h72WYkEa3rHWIUaS1FmX9o2Umpj1XLc3A/viewform>

Bifogat finns ett signerat informationsbrev (samma information finns även inledande i enkätformuläret). Om du har några funderingar är du välkommen att höra av dig.

Vänliga hälsningar

Emilia Tsumakova
Ämneslärarstudent med inriktning religion

Bilaga 2 Informationsbrev

Information om enkätundersökning angående ungdomar och religion under coronapandemin

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning. Syftet med undersökningen är att undersöka hur religiositet kan ta plats i några ungdomars liv mitt under världspandemin som viruset covid-19 orsakat. Det är ett viktigt bidrag till forskningsfältet eftersom studien ger en ögonblicksbild från den unika tid vi befinner oss i just nu.

Elever från 50 olika gymnasieskolor i totalt 8 olika regioner har tillfrågats att delta i undersökningen. Urvalet genererar en spridning av regioner som befinner sig i olika faser för coronavirusets utspridning. Namnen på de skolor som tillfrågats att medverka i undersökningen kommer inte att redovisas.

Enkäten tar uppskattningsvis mellan 5–15 minuter att besvara.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Är du 15 år eller yngre ska du inte delta i undersökningen.

Du utlovas anonymitet i undersökningen och enkäten i sig är konfidentiell. Inga personuppgifter kommer efterfrågas. Insamlad data kommer först lagras via Google formulär, där informationen endast är tillgänglig för undersökningen och skyddas med lösenord. Informationen kommer sedan flyttas från internet till en USB-sticka. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Det är möjligt att ta del av resultatet då uppsatsen blir en offentlig handling men det går även bra att du, vid intresse, kontaktar skribenten för att få uppsatsen direkt skickad till dig. Ansvarig för undersökningen och detta informationsbrev är Emilia Tsumakova, lärarstudent på Högskolan Dalarna. Ansvarig handledare är Jonas Bromander, Högskolan Dalarna. Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Emilia Tsumakova
[Skribentens telefonnummer]
[Skribentens mailadress]

Handledare:
Jonas Bromander
[Handledarens mailadress]

Örnsköldsvik den 17 april

Emilia Tsumakova

Bilaga 3 Påminnelsebrev till religionslärare

Rubrik: Påminnelse om enkätstudie. Finns det någon större mening med att corona finns, är det naturens utrensning eller Gud straff?

Hej [lärarens förnamn],

Här kommer en påminnelse om att eleverna fortfarande har möjlighet att svara på frågor om religionens plats i coronapandemin. Elevernas medverkan kan möjliggöra en ökad förståelse kring ungdomars oroshantering och skapa en bild kring betydelsen av en religiös repertoar vid en pågående samhällskris. Enkäten är frivillig att besvara och är öppen tills nu på fredag den 1 maj.

Du hittar enkäten med tillhörande informationsbrev [här](#).

Hör gärna av dig om du har några funderingar.

Hälsningar

Emilia Tsumakova

Ämneslärarstudent via Högskolan Dalarna

Bilaga 4 Enkätfrågorna

Detta är en återgivning av frågorna då enkäten utgick digitalt. Inledningsvis i enkäten kunde de svarande ta del av informationsbrevet (bilaga 2).

1. Hur gammal är du?

- 16 17 18 19 20 eller äldre

2. Vilket är ditt kön?

- Kvinna Man Annat

3. Vilken region bor du i?

- Blekinge Stockholm
 Jämtland/Härjedalen Sörmland
 Jönköping Värmland
 Kalmar I en annan region än alternativsvaren
 Norrbotten

4. Vilken typ av program läser du på gymnasiet?

- Barn och fritidsprogram Service program (hotell, turism, restaurang, handel m.m.)
 Ekonomiprogram Samhällsprogram
 Estetiskt program Teknikprogram
 Naturbruksprogram Vård och omsorgsprogram
 Naturvetenskapsprogram Annat program
 Praktiskt program (el, bygg, industri, fordon, VVS, hantverk m.m.)

5. Upplever du att ditt hem präglas av religiösa värderingar?

- Ja Nej Delvis

6. Finns det någon i ditt hem som under senaste halvåret:

	Nej, ingen alls	Kanske, jag vet inte	Ja, någon eller några
Deltagit i en religiös sammankomst	☐	☐	☐
Utövat religiösa ritualer eller bett en bön	☐	☐	☐

7. Hur orolig känner du dig inför coronapandemin?

	1	2	3	4	5	
Inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt orolig, jag tänker på det för jämnan

8. Har du funderat på om något eller någon av dessa områden kan påverkas av corona?

	Nej, inte tänkt på det	Ja, någongång i månaden eller i veckan	Ja, flera gånger under veckan	Ja, flera gånger om dagen
Min eller min familjs hälsa	☐	☐	☐	☐
Mina pågående gymnasiestudier	☐	☐	☐	☐
Studentfirandet	☐	☐	☐	☐
Mitt sommarjobb eller kommande arbetssituation	☐	☐	☐	☐
Min eller min familjs ekonomiska situation	☐	☐	☐	☐
Mina möjligheter till vidare studier	☐	☐	☐	☐
Mina fritidsintressen	☐	☐	☐	☐
Mina framtidsplaner	☐	☐	☐	☐
Mina resvanor eller framtida resplaner	☐	☐	☐	☐
Miljön och klimatet	☐	☐	☐	☐
Sveriges befolknings hälsa och ekonomi	☐	☐	☐	☐
Världens välbefinnande	☐	☐	☐	☐

9. I hur hög grad ser du dig själv som...

	1: Inte alls	2	3	4	5: Helt och hållet
Religiös?	☐	☐	☐	☐	☐
Sökande?	☐	☐	☐	☐	☐
Troende?	☐	☐	☐	☐	☐
Andlig?	☐	☐	☐	☐	☐
Ointresserad av religion, tro och andlighet?	☐	☐	☐	☐	☐

Påståenden om coronas uppkomst

Idag finns det inget säkert svar på varifrån coronaviruset kommer men det finns flera teorier och tankar, även om det ständigt kompletteras med nya forskningsrön och olika perspektiv. Vad tror du? Följande kommer några påståenden som cirkulerat i olika tidningar, forum och samtal. Kryssa för hur visa du håller med i följande citat:

10. Världen går mot en kristid och corona är en del av den krisen

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

11. Corona är Guds straff till människan

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

12. Förklaringar till coronaviruset är i första hand naturvetenskapliga

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

13. Det finns en större mening med att corona finns

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

14. Corona är naturens sätt att rensa ut befolkningen

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

15. Corona är ett biologiskt vapen skapat av människan

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

16. Jag har ingen uppfattning om coronas uppkomst

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

Agerande under corona

Följande kommer några sätt att agera under corona. Vad är viktigt att göra?

17. Under pandemin är det viktigt att utföra särskilda ritualer genom att läsa en speciell text, tända ljus eller rökelse

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

18. Det är viktigt att ta del av information och följa folkhälsomyndighetens rekommendationer

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

19. Vi behöver vara extra omtänksamma och rätta om varandra under coronatiden

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

20. Det är viktigt att finna vägledning genom min religion just nu

	1	2	3	4	5	
Håller inte alls med	☐	☐	☐	☐	☐	Håller helt och hållet med

21. Det är extra viktigt att be för människor i dessa tider

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Håller inte alls med ○ ○ ○ ○ ○ Håller helt och hållet med

22. Att utveckla min egen inre andlighet är extra viktigt nu

1 2 3 4 5
Håller inte alls med ○ ○ ○ ○ ○ Håller helt och hållet med

Stöd vid eventuell oro som kan uppstå i samband med coronapandemin

Vart kan man vända sig vid samtal?

23. Sista frågan nu. Vem eller vilka har du under senaste månaden pratat med om du varit bekymrad eller orolig för något som berör coronapandemin?

- Någon av mina föräldrar/vårdnadshavare
- Syskon
- Annan släkting
- Lärare
- Kurator, skolsköterska eller annan vuxen som arbetar på min skola
- Kompis
- Pojkvän/flickvän/make/maka
- Ledare i en organisation där jag är med
- Bris eller annan telefonjour
- Ungdomsmottagning
- Präst, imam eller annan religiös företrädare
- Någon mötesplats på internet
- En andlig kraft
- Gud
- Annat
- Ingen

Tack för din medverkan!